KONSUM-FERAYNEN

Karl Kautsky

•

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

ק. קאַוטסקי.

קאָנסום־פעראיינען.

פערלאַג „די וועלט".

פרייז 6 קאָפּ.

וואַרשאַ.

פערלאַגס־דרוקעריי", פאַנסקא 20.

תרס"ז.

פערלאג „די וועלט"

עס זיינען ארויס פון דרוק:

1) ד. פינסקי—היינטיגע יונגע לייט (מאָנאָלאָג) . . פרייז 1 קאָפּ

2) ה. ד. נאָמבערג און ד. פינסקי—ערב יום כפור מען וועקט . . . . „ 2 „

3) ד. פינסקי—די פאַמיליע צבי . . . . . „ 12 „

4) מ. דיקשטיין—פון וואָס איינער לעבט . . „ 5 „

5) מ. שיפּעל—די עקאָנאָמישע איבערקעהרנישען און די ענטוויקלונג פון דער סאָציאַלדעמאָקראַטיע „ 5 „

6) לעווין—א׳ א פינסטערער נאַכט (ערצעהלונג) . „ 2 „

7) פ. יושקעוויטש—וועגען וואַהלרעכט . . . „ 7 „

8) ***—דער קליינבירגערליכער סאָציאַליזמוס אויפ׳ן יודי-שען באָדען . . . . „ 4 „

9) *** — ערצעהלונגען אויס דער געשיכטע פון דער ערשטער פראַנצויזישער רעוואָלוציע . „ 6 „

10) ק. קאַוטסקי—דאָס ערפורטער פּראָגראַם . . . „ 30 „

„ „ „ „ אין 6 העפ־טען, יעדעס העפט . . . . . . „ 5 „

11) בעללאַמי—אין הונדערט יאָהר אַרום . . . „ 25 „

12) פ. לאַסאַל—רעכט און מאַכט. (דער עיקר פון א קאָנסט.) „ 6 „

13) „ די אַרבייטער און די געזעלשאַפטליכע קלאַסען (דאָס אַרבייטער פּראָגראַם) . . . „ 8 „

14) פ. עזים—צדקה (ערצעהלונג). . . . . . „ 2 „

15) ק. קאַוטסקי—קאָנסום-פעראיינען . . . . . „ 6 „

פערלאַג „די וועלט".

ק. קאַוטסקי.

קאָנסום-פעראיינען.

וואַרשא.

1906.

„פערלאַגס-דרוקעריי , וואַרשא , פּאַנסקא 20.

Консумъ-Ферайненъ т. е. **Кооперативныя Общества.**

„Издательская Типографія“, Варшава, Панская 20.

Дозволено Цензурою.
Варшава, 31 Января 1906 года.

קאנסום*פעראיינען.

I.

אויפ'ן שוועל פון דער נייעסטער סאציאליסטישער בעוועגונג שטעהט אויך די גענאסענשאפטס־בעוועגונג**). אלע אומבייטונגען, וואס די ערשטע בעוועגונג האט אין דעם לעצטען יאהר־הונדערט איבערגעלעבט, האבען אויך געהאט א שייכות צו דער צווייטער. די גענאסענשאפטס־בעוועגונג, פונקט ווי די פראפעסיאנאלע בעוועגונג, איז פון אנפאנג ענטשטאנען גאנץ פון זיך אליין. ארבייטער אדער בעלי־מלאכות פלעגען זיך פעראייניגען צוזאמען, כדי זיי זאלען זיך לייכטער קענען דערשלאגען א בעסערען טעגליכען לעבען. וואס ס'איז פיעל שווערער צו דערגרייכען מיט ניט פעראייניגטע קרעפטען. אט, צ. ב., פלעגען זיי גרינדען געמיינזאמע ווערקשטאטען כדי צו דערגרייכען מעהר אונאבהענגיגקייט, אדער צו געבען שטעלעס פיעלע אבגעזאגטע ארבייטער און הויפטזעכליך כדי פטור צו ווערען פון די צווישען־הענדלער, וועלכע פלעגען איינפיהרען א מין מאנאפאל אין א געוויסען פאך (צ. ב. בעקער) און אהן רחמנות עקספלואטירען די ארבייטער, אדער פלעגען זיי געבען שלעכטע סחורה.

אזעלכע גענאסענשאפטען האבען שוין עקזיסטירט אין ענגלאנד נאך אין 18־טען יאהר־הונדערט. נאר לייכט געבוירען — גיך געשטארבען. מעהר ניט איינינגע פון זיי, וועלכע האבען זיך געפונען אין בעסערע צושטאנדען, זענען פערבליבען, האבען זיך ענטוויקעלט און געווארען אויף אזוי פיעל בעדייטענד, דאס זיי האבען צוגעצויגען אויף זיך די אויפמערקזאמקייט פון דעם מענשען־פריינדליכען דענקער, וועלכער האט געזוכט אזא אנשפאר־פונקט, פון וועל־

---

*) קאנסום—פערברויך; קאנסום-פעראיין—אחברה, וואס קויפט א פאר איהרע מיטגלידער אלץ, וואס זיי בעדארפען.

**) גענאסענשאפט—חברה.

כען ער זאָל קענען איין מאָל פאַר אַלע מאָל מאַכען אַ סוף מיט דער קאַפּיטאַליסטישער עקספּלואַטאַציע און מיט דער אָרימקייט פון דער מאַסע.

ראָבערט אָוועןֿ, דיזער געניאַלער אוטאָפּיסט, האָט דערקענט אין די גענאָסענשאַפט־אָרגאַניזאַציעס איינעם פון די מיטלען צו בעפרייען דעם אַרבייטער־קלאַס.

דער גרויסער פאָרקעמפּפער פאַר אַ געזעצליכען נאָרמאַלען *) אַרבייטס־טאָג, איז אויך געוועזען דער פאָטער, דער פערשפרייטער פון דער אידעע פון געגאָסענשאַפטען. פון צופעליגע, פון אָרטיגע בעדערפנישען אַרויסגערופענע אָרגאַניזאַציעס, זענען די געגאָסענשאַפטען לסוף געוואָרען איינע פון די ספּרונזשינעס פון דער וועלט־געשיכטליכער בעוועגונג.

גלייך דערמיט אָבער האָט דער עולם אויך אויפגעהערט גלייכגילטיג צו קוקען אויף דיזע בעוועגונג. די פריינד פון סאָציאַליזמוס האָבען אָנגעהויבען צו פיהרען געגען איהר אַ ביטערע מלחמה; און יעדעס מאָל, ווען עס פלעגט זיך די געגאָסענשאַפטען עפּעס וואָס ניט איינגעבען, אַפילו אַזאַ קלייניגקייט, וואָס וואָלט פריהער קיינעם ניט מעהר פעראינטערעסירט, ווי אַ באַנקראָט פון אַ־וואָס־עס־איז פאַר אַ סוחר,— פלעגען זיי שרייען אין איין קול, אַז עס איז שוין אַ סוף געקומען צום נאַנצען סאָציאַליזמוס. די אָנהענגער פון די גרויסע אוטאָפּיסטען, פון אַנדער זייט, האָבען וואָס מעהר און מעהר אַרויסגעשטעלט די געגאָסענשאַפט ווי אַ מלאך־הגואל, ווי אַ בעסטען רופא פון דער קראַנקער געזעלשאַפט און אַ בעסטען מיטעל די סאָציאַל־פראַגע צו פערענטפערן. בעזונדערס האָבען זיי אַזוי געקוקט אויף די פּראָדוקטיוו־געגאָסענשאַפטען.

פון דעמאָלט אָן האָבען די מעשים־מכל־יום (ערפאַהרונג) אָבער בעוויזען, אַז אויף גרויסע גליקען פון די געגאָסענשאַפטען איז ניטאָ וואָס צו האָפען; און מען וועט היינט גאַנץ ווייניג מענשען געפינען, וועלכע זאָלען פון זיי דערוואַרטען — גאַנץ גלייך, אויב דיזע געגאָסענשאַפטען זענען געגרינדעט אויף זעלבסט־הילף, אָדער אויף מלוכישע שטיצע — די בעפרייאונג פון פּראָלעטאַריאַט. וואָס גרעסער

*) אַ'ן 8 שעה'יגער ארבייטסטאָג רופט זיך אַ נאָרמאַלעס אַ ריכטיגער אַרבייטסטאָג.

אַ געשעפט איז, און וואָס מעהר קאַפּיטאַל מען דאַרף צו איהם האָבען, דאָס שווערער איז פאַר די אַרבייטער אַריינצונעהמען איהם אין זייערע הענד מיט דער הילף פון די פּראָדוקטיוו־גענאָסענשאַפטען. און אומגעקעהרט, וואָס קלענער דער געשעפט איז, וואָס וועניגער קאַפּיטאַל מען דאַרף צו איהם האָבען, דאָס לייכטער איז דעם פּראָלעטאַריאַט אַזאַ געשעפט צו פיהרען. וואָס מעהר די עקאָנאָמישע ענטוויקלונג פיהרט פון קליין־בעטריעב צו גרויס־בעטריעב, דאָס וועניגער קענען די פּראָדוקטיוו־גענאָסענשאַפטען דינען דעם אַרבייטער־קלאַס פאַר אַ בעפרייאונגס־מיטעל.

און אַפילו שוין דאָרטען, וואו זיי קענען יאָ אָנגעווענדט ווערען, גיבען זיי אויך ניט דאָס, וואָס מען האָט ערוואַרטעט פון זיי.

אין דעם היינטיגען פּראָדוקציאָנס־אופן קען קיין שום געשעפט ניט בלייבען שטענדיג אויף דער זעלבער מדרגה; אַרויף אָדער אַראָב, אָדער ער ענטוויקעלט זיך ווייטער, אָדער ער געהט צום גרונד. פיעלע פּראָדוקטיוו־גענאָסענשאַפטען זענען אונטערגעגאַנגען צוליעב פיעלע זייטיגע סבות: שטערענעש פון דער מלוכה אָדער פון די קאַפּיטאַליסטען, און אָפטמאָל ווייל עס פעהלט פשוט קאַפּיטאַל און פעהיגע מענשען צו פיהרען אַזאַ געשעפט. דאָרטען אָבער, וואו אַזעלכע גענאָסענשאַפטען געהען גוט, ענטוויקלען זיי זיך טאַקי וואָס מעהר און מוזען לסוף נאָך אָננעהמען נייע אַרבייטער־קרעפטען. אָבער יעדער פעראיין, וועלכער ברייננט איין ווינאָרדעס, נוצען, נאָר אַזוינע וועלכע פערקלענערען זיך מיט דעם וואוקס פון די מיטגלידער, זוכט זיך אָבצוטיילען פון כלל, זוכט אויסנוצען די ווינאָרדעס נאָר פאַר זיך אַליין. דאָס איז געווען מיט די צעכען, ווען זיי זענען געשטאַנען ניט שלעכט, און אַזוי איז מיט יעדער פּראָדוקטיוו־גענאָסענשאַפט, וועלכע געהט גוט. ווי נאָר מען דאַרף צוזעצען נייע אַרבייטער, דאָ נעהמט מען זיי שוין ניט מעהר אָן ווי חברים, נאָר ווי לוין־אַרבייטער. פון אַ פּראָדוקטיוו־גענאָסענשאַפט ווערט עס אַ קאַפּיטאַליסטישע אַקציאָנערע געזעלשאַפט.

פאַר'ן קלאַסען־קאַמפף פון פּראָלעטאַריאַט האָבען די פּראָדוקטיוו־גענאָסענשאַפטען, ביי היינטיגע געזעלשאַפטליכע פערהעלטניסע, אַלס איינציגע ערשיינונגען, אַ גאַנץ קליינע, אין בעסטען פאַל אַנ'אויגענבליקליכע בעדייטונג.

דאָס איז איצטער אָנגענומען אין אַלע סאָציאַליסטישע קריי־

ווען, די קאָנסום-פּעראײנען וועגען נאָך וועניגער פּעהיג די סאָציאַל-פּראַגע צו פּערענטפּערען, דען זיי בעריהרען אפילו גאָר ניט דעם פּער-העלטעניש צווישען קאַפּיטאַל און אַרבייט. דערפאַר האָבען די ביידע, קאָנסום- און פּראָדוקטיוו-געגאָסענשאַפט, פּערלאָרען זייער קרעדיט ביי די אַרבייטער פּון פּעסט-לאַנד (קאָנטינענט) פּון דער צייט אָן ווי די אַרבייטער-בעוועגונג איז אויסגעוואַקסען, און דער פּאָליטישער און פּראָפּעסיאָנאַלער קאַמפּף האָבען פּערנומען אַלע קרעפטען. די אַר-בייטער האָבען נאָך מעהר פּערלוירען זייער צוטרוי צו די געגאָסענ-שאַפּטען פּון דאַן, ווען אַ טייל פּון דער בורזשואַזיע האָט זיך בע-נוצט מיט דעם בעוועגונג, כדי אָבצוציהען די אַרבייטער-בעוועגונג פּון פּאָליטישען און פּראָפּעסיאָנאַלען, איבערהויפּט פּון קלאַסען-קאַמפּף און כדי אָנצווייזען אַ מיטעל פּאַר די אַרבייטער ווי זיך צו בעפּרייען, ניט אָנריהרענדיג איין האָר אויך ניט פּון קאַפּיטאַל. פּון אַנ'אַלגעמיי-נעם מיטעל פּון די סאָציאַליסטען וועגען די געגאָסענשאַפּטען גע-וואָרען אַנ'אַלגעמיינער מיטעל פּון אַזעלכע עלעמענטען, וועלכע ווינ-שען כל-טוב די אַרבייטער, אָבער וואַגען זיך ניט אַרויסצוטרעטען אָפּען אַנטקעגען קאַפּיטאַל, ווי צ. ב. די קריסטליכע סאָציאַליסטען, עטיקער א. ז. וו. אָדער ווי די אַנאַרהיסטען, וועלכע האַלטען דעם קלאַסען-קאַמפּף פּאַר אַ לאַנגווייליגע זאַך, וואָס פּערשאַפּט צופּיעל טרחה, און זוכען אַזעלכע מיטלען, דורך וועלכע די אַרבייטער זאָ-לען זיך מיט איין מאָל און גיך בעפּרייען, אין פּלוג וועגען די עלעמענטען ניט מעהר, ווי פּשוט שפּאָגעל-נייע אויסגאַבען פּון די אַלטע אוי-טאָפּיסטען, וואָס זיי לעבען ניט אין אָנהויב נאָר אין סוף פּון 19-טען יאָהר-הונדערט. במילא, דאָס, וואָס ביי די אַלטע איז געוועהן אָרגינעל און געניאַל, קומט אַרויס ביי די איצטיגע אוטאָפּיסטען פּשוט'ע פּלוי-דעריי, אַ הויך דעם וועגען זיי נאָך „קליינער", ד. ה., פּיעל אָרימער אין גייסט און פּאַנטאַזיע, און פּון דעסטוועגען גלויבען פּיעלע פּון זיי, אַז זיי האָבען גאַנצע וועלטען ענדעקט און האָבען געפּונען אַ נייעם „ענטפּער" אויף די סאָציאַלע-פּראַגע, אַ נייע אַלגעמיינע רפואה אויס-געזוכט, וועלכע בעשטעהט אין די פּעראייניגונג פּון קאָנסום-פּעראײנען מיט די פּראָדוקטיוו-געגאָסענשאַפּטען, דאָס רעכענען זיי פּאַר דעם אָנשפּאַר-פּונקט פּון וועלכען זיי ווילען אומבייטען דעם גאַנצען קאַ-פּיטאַליסטישען פּראָדוקציאָנס-אופּן אָהן אַ שום געוואַלטיגע איבער-קעהרעניש.

די מעשה דערפון איז גאַנץ פשוט, שעהן און עדעל. די אַרבייטער גרינדען קאָנסום-פעראיינען און בענוצען זייער רוח צו גרינדען גענאָסענשאַפטליכע בעטריעבע, וועלכע פּראָדוצירען אַלץ אַליין וואָס דער פעראיין בעדאַרף. וואָס גרעסער די קאָנסום פעראיינען זענען, וואָס ברייטער עס זענען די פּראָדוקטיוו-בעטריעבע, דאָס גרעסער איז זייער רוח, דאָס מעהר קאַפּיטאַל קענען זיי אָנקלייבען. און אויף אַזאַ אופן קענען זיי ביסלעכווייז אומבייטען די קאַפּיטאַליסטישע פּראָדוקציאָן אויף פּראָדוקטיוו-גענאָסענשאַפטען.

די טעאָרעטיקער פון דיזער אידעע זענען אין דייטשלאַנד די הערען בוש און ד״ר מילבערגער. דער ערשטער ערקלערט, דאָס צו אַ געשעפט דאַרף מען איינענטליך ניט געלד, נאָר קונים, קונדשאַפט. ס׳רוב קונים זענען דאָך אַרבייטער, היינט ווען די אַרבייטער, אָנשטאָט צו קויפען ביי די קאַפּיטאַליסטען, וואָלטען געקויפט אין די איינענע, גענאָסענשאַפטליכע קראָמען, וואָלטען דאָך די קאַפּיטאַליסטען מיט גאָר נישט געבליבען, און צו זייער עקספּלאָטאַציע וואָלט דאָך במילא געקומען אַ סוף.

„די גאַנצע קראַפט פון דער בורזשואַזיע ליעגט ניט אין איהר געלד, נאָר אין דעם רוח, וואָס איהר טראָגען איין איהרע געשעפטען, איהרע פירמען, איהרע פערמיטלונג. לאָזט איהר, דער בורזשואַזיע, איהר ביסעל געלד, נאָר גיט איהר ניט די געלעגענהייט צו זיין אַ פערמיטלער צווישען פּראָדוקציאָן און קאָנסומציאָן (פערברויך), לאָזט איהר ניט מאַכען מסחרים, דאַן איז זי במילא טויט געשלאָגען, דען איהר פערשטאָפּט איהר דעם איינציגען קוואַל פון איהר רייכקייט און כח, אַלע מיטלען פון הערשונג, פון ווירקונג און שוחד זענען איהר אָבגענומען. די הויפט זאַך איז נור, אַז די אַרבייטער זאָלען אויפהערען געבען מתנות פּריוואַט-פערמיטלער דער מיט, וואָס זיי קויפען ביי זיי סחורה, נאָר זיי זאָלען זוכען אַריינגעהמען אין זייער איינענע הענד דעם קאָנסום, ווי אויך די פּראָדוקציאָן פון די סחורות. אמת, מיט דעם גוטען רצון פון איינציגע אַרבייטער קען מען נאָך גאָר ניט מאַכען. אָבער דאָס איז אָבהענגיג פון דעם גאַנצען אַרבייטער-קלאַס. קודם כל דאַרף יעדערער איינציגער אַרבייטער קויפען אַלע זיינע געברויכס-מיטלען אין דעם איינענער קרייז, ד. ה. ביי דעם קאָנסום-פעראיין, ווען דער צאָהל פון אַרבייטער קונים וועט פערגרעסערט ווערען אויף אַזוי פיעל, אַז פיעלע אַזעלכע קראָמען וועלען

האָבען די מעגליכקייט זיך צו ענטוויקלען און פערשפרייטען, דאַך קען מען רעכענען, אַז די רעפאָרמע איז שוין אין איהרע הויפּט-טהייל דורכגעפיהרט."

די קאָנסום-פעראיינען דאַרפען זיך לאָזען פיהרען מיט איין פּלאַן, געהאָרכען און ווילען. „דעם רוה, וועלכען די קליינע קאָנסום-קרעמלעך טראָגען איין, ווענדעט מען אָן צו גרינדען פאַבריקען און גרויסע מאַגאַזינעם, וועלכע קענען זיך ענטוויקלען און איינטראָגען גרויסע רוה, דאַנק די שטענדיגקייט און זיכערהייט פון די קונדען פון דיזע קאָנסום-פעראיינען. די אַרבייטער-גענאָסענשאַפטען וועלען אויף אַזאַ אופן אַריינקריגען אין זייערע הענד דעם גאַנצען פּראָדוקציאָנס און האַנדלונגס-לעבען, במילא וועלען צו זיי איבערגעהן אויך זייטיגע אונטערנעהמונגען, למשל: מאַשין-פאַבריקען, פערזיכערונגס-געזעלשאַפטען, באַנק-געשעפטען א. ז. וו., אויף וויפיעל זיי וועלען זיין נויטהיג". יעדער איינציגער אַרבייטער וועט 10 מאָל מעהר פערדינען, ווי ער פערדינט הײַנט. און „דער מענשען-ווערגער און דריקער — די אָרעמקייט — וועט לסוף בעצוואונגען ווערען" (ערנסט בוש. „די סאָציאַלע פראַגע און איהר בעענטפערונג").

דיזע גראָסאַרטיגע לעהרע, וועלכע פיעלע סאָציאַל-פּאָליטיקער האָבען גענומען אונטער זייער שוץ, איז אַזאַ מין פּראַכט, אַז מען דאַרף טאַקי זיין אַ „פּאַרקאָכטער" און אַ גלויבעדיגער מאַרקסיסט, אום מיט איהר ניט איינצושטימען, דיזע „דאָגמאַטיקער"*) זענען אין אָמת'ן גרויסע עקשנים און גלויבען נאָך טאַקע אין מעהר-ווערטה, און רעזערוונע אַרמעעס און אין די צוזאַמען-זאַמלונג פון קאַפּיטאַל, און דעריבער זענען זיי מקבל-פּנים די נייע רפואה-לעהרע מיט אַ נאַיינפאַכען געלעכטער.

דער לוין אַרבייטער שאַפט אַ מעהר-ווערטה, וועלכער געהט איבער אין גאַנצען צום קאַפּיטאַליסט. ער אַרבייט אוים שטענדיג מעהר, ווי פיעל ער פערברויכט, דאָס ענדערט זיך ניט אום אַ האָר ניט, ווען דער גאַנצער אַרבייטער-קלאַס קויפט אַלץ, וואָס ער דאַרף,

*) דאָגמאַטיקער—(פון וואָרט דאָגמע—כלל, וועלכען מ'האַלט פאַר אמת און פאַר אייביג, ניט נאָכפאָרשענדיג, אויף ווי וויים ער איז אמת און אייביג)—מענשען, וואָס גלויבען אין געוויסע כללים (דאָגמען), וועלכע זיי האַלטען פאַר אייביגע.

געגאָסענשאַפטליך און אַפילו אויך דאַן ניט, ווען ער פּראָדוצירט עס געגאָסענשאַפטליך. היינט צוטאג פּראָדוצירען די קאַפּיטאַליסטען פאַר'ן וועלט־מאַרק, דער קאָנסום (פערברויך) פון די אַרבייטער איז מעהר ניט ווי אַ טהייל פון דעם אינעווייניגען־מאַרק, אין יעדען פאַל, דערמיט וואָס די קאַפּיטאַליסטען וועלען פערליערען די אַרבייטער קונ־דען, וועלען זיי נאָך גאָר ניט אַזוי טויט געשלאָגען, דען זיי האָבען נאָך גענוג צו שאַפען פאַר די רעגירונג, פאַר די בורזשואַזיע און איהרע פאַראַזיטען.

אָבער די קאָנסום־געגאָסענשאַפטען קענען ניט אָרגאַניזירען דעם גאַנצען קאָנסום אַפילו פון די אַרבייטער אַליין אויך ניט. די אַרבייטער פאָהרען דאָך מיט'ן באַהן אויך. נו איז דאָס אַ סברה, אַז דערמיט, וואָס זיי קויפען זייערע לעבענס־מיטלען ביי די קאָנסום־פערי־נען, וועלען זיי דערמיט איבערגעבען שינעס־וואַגאָנען — לאָקאָמאָ־טיוו־ פאַבריקען?

ווען מען זאָל זיך אָבער גוט צוקוקען, וועט מען זעהן, אַז נאָר דער קליין־האַנדעל בעטרעפט די דירעקטע און פערזענליכע בעדערפני־שען פון דעם אַרבייטער, די קאָנסום־ און פּראָדוקטיוו־געגאָסענשאַפטען נעהמען גיכער אָב די קונים ביי קליין־הענדלער, ווי ביי די גרויסע קאַפּיטאַליסטען, און אויף אַזאַ אופן דינען זיי ניט צו פערקלענערען דעם פּראָלעטאַריאַט, נאָר להיפך, צו פערגרעסערען זיין צאָהל. ניט די גרויסע קאַפּיטאַליסטען דעריבער, נאָר די קליינע הענדלער און בעלי־מלאכות פיהרען אַ ביטערע מלחמה אַנטקעגען די געגאָסענשאַפטען. עס איז דאָך נאָר צום לאַכען, ווען די אַנטיסעמיטען וואַרפען פאָר דער קאָצ. דעמ., אַז זי טרעט אַרויס אַנטקעגען די פּראָדוצירענדע קלאַסען און ניט אַנטקעגען די פאַרמיטלער! פון וועלכע טיילען פון דער גע־זעלשאַפט נעהמען זיך די אַנטיסעמיטען? וואָס זענען אָט די אַלע קרע־מערלעך, שיינקערס, קצבים א. ז. וו. — פּראָדוקטיווע־קלאַסען, אָדער צווישען־הענדלער? און די קליינע בעלי מלאכות וואָס זענען דען אַנדערש, ווי ניט לאַטוטניקעס, אָדער פערמיטלער צווישען פערברויך און דעם פערברויכער! און טאַקי דערפאַר, ווייל דער הויפּט־קרן פון די אַנטיסעמיטען בעשטעהט פון קליינע פערמיטלער, זענען זיי אַזוי אויפגעקאָכט אַנטקעגען די יודישע סוחרים, פערמיטלערס און פעדלערס. די קריסטליכע „פּראָדוקטיווע־קלאַסען" ווילען כאָטש זיך האַלטען די פערמיטלונג, ד. ה. אַליין עקספּלואַטירען די קריסטליכע אַרבייטער.

דעריבער טרעטען זיי אַרויס אויף אַ מאָל אַנטקעגען די „אונמאָראַלישע״ פערמיטלונג, ווי אויך אַנטקעגען די אַרבייטער־קאָנסום פעראייגען, וועלכע, אמת גענואָגט, האָבען זעהר פעררזינדיגט דערמיט, וואָס זיי, דיזע קאָנסום־פעראיינען, זוכען צו בעגרענצען ניט נור אַליין דעם יודי־שען צווישען האַנדעל, נאָר אויך דעם קריסטליכען. אויך אין דייטשלאַנד זעהען מיר, אַז דוקא טאַקי די פּאַרטייען, וועלכע האַלטען אין איין שרייען און זידלען דעם „בעוועגליכען קאַפּיטאַל״ און דעם האַנדעל און וועלכע אין טעאָריע שטעהען מיט לייב און לעבען פאַר די פּראָדו־צירענדע קלאַסען, זענען אין אמת׳ן, אָבער די פייערדיגסטע אונטער־שטיצע פון צווישען־האַנדעל. דיזע פּאַרטייען פיהרען די מלחמה אַנטקעגען די געגאָסענשאַפטען מיט נאָר וואָס פאַר אַ מיטעל זיי קענען, ווייל זיי מוזען זיך רעכענען מיט די קליין־בורזשואַזנע עלעמענ־טען, פון וועלכע זיי זענען צוזאַמענגעזעצט. פאַר דיזע עלעמענטען איז דער צווישען האַנדעל די איינציגע ישועה, וועלכע האַלט זיי נאָך אָב פון צו ווערען פּראָלעטאַריער. נאָר זייער שנאה צו די געגאָסענ־שאַפטען איז זייער קורצזיכטיג, וואָרום וואָס זיי זאָלען ניט טהאָן — דער גרויס־בעטריעב בעגראָבט זיי דאָך סיי ווי סיי. די געגאָסענשאַפטען זענען ניט מעהר ווי אַ בעזונדער מין גרויס־בעטריעב און דערצו אַזאַ, וועלכער האָט האָטש זיין נוטען צו פאַר די, וועלכע וועלען ניט ווערען. הייגט — מאָרגען פּראָלעטאַריער: ס׳איז דאָך פיעל בעסער פאַר זיי צו ווערען עקספּראָפּריאירט*) פון די געגאָסענשאַפטען, אין וועלכע זיי אַליין וועלען קענען האָבען אַנ׳אַנטהייל, איידער צו ווערען בערויבט פון די קאַפּיטאַליסטען. אָבער די שנאָה פון די קליין־בורזשואַזיע צו די געגאָסענשאַפטען ווייזט אונז, וואָס פאַר אַ גראָבען טעות ס׳האָבען די, וועלכע גלויבען, אַז די געגאָסענשאַפטען ברייננען מעהר ווי אַלעמען שאָדען די קאַפּיטאַליסטען.

אָפט טרעפט זיך, אַז די קאַפּיטאַליסטען אַליין גרינדען קאָנ־סום־געגאָסענשאַפטען פאַר זייערע אַרבייטער (ווי קרופּ אין דייטשלאַנד). אמת, אַזעלכע קאָנסומען זענען נאָר ניט זעלטען מעהר, ווי פערבאָרגענע אונטערנעהמונגס־שווינדעל, וואו דער בעל־הבית צאָהלט די אַרבייטער מיט סחורה, נאָר ניט שטענדיג פון דעסטוועגען איז דאָס אַזוי. פאַר׳ן פאַבריקאַנט אַליין איז בעסער, ווען זיינע אַרבייטער ווערען ניט בעֿ־

*) עקספּראָפּריאירען, הייסט צונעהמען דאָס ג״ט׳ס.

ריסען פון די צווישען־הענדלער; וואָס בעסער זיי זענען געשפּייזט און געקליידעט, דאָס בעסער אַרבּייטען זיי און דערצו נאָך אָהן שכירות פערגרעסערונג.

די קאָנסום־געגאָסענשאַפטען דערגרייכען זייער ציעל דורך אַר־בּייטס־איינשפּאָרונג. אין דער היינטיגער קאַפּיטאַליסטישער געזעלשאַפט הייסט דאָס אָבער ניט פערקלענערען די אַרבּייטס־צייט נאָר דאָס הייסט פערקלענערען דעם צאָל פון די בעשעפטיגטע אַרבּייטער, פערמעהרען די רעזערווע אַרמעע פון דעם פּראָלעטאַריאַט. די קאָנסום־געגאָסענ־שאַפט קען אויף אַזאַ אופן נאָך ניט גערעכענט ווערען פאַר'ן בעסטען מיטעל, ווי פטור צו ווערען פון אַלע אָרימקייט.

ווען אַרבּייטער־פערבּרויך הייסט אויף קיין אופן ניט פער־בּרויך פון אַלע קאַפּיטאַליסטישע אויסגעאַרבּייטע סחורה, זאָ בעדייטען די קאָנסום־געגאָסענשאַפטען נאָך ניט אַפילו די אָרגאַניזאַציאָן פון די קונדשאַפט פון אַלע אַרבּייטער. איינע פון די וואָרצלען, וועלכע ער־נעהרען נאָך עד היום דעם קליין־האַנדעל, האָטש זיינע אויסגאַבּען וואָלטען געקענט אָהן איהם פיעל בעסער און וועלוועלער אויסגעפיהרט ווערען, איז דער קרעדיט, ניט נאָר דער, וועלכען ער בעקומט, נאָר אויך דער, וועלכען ער גיט אַנדערע.

דיביידע מינים פון קרעדיט זענען ווירקונגען פון איבּער־פּראָדוקציאָן און פאַר דעם נאָכיאָגען זיך נאָך קונדען. פאַר אַ גרויסען טייל פּראָלעטאַריער, פאַר די גרויסע קבצנים, איז דער קרעדיט פון קליין־הענדלער אַ גרויסע שטיצע. צום קרעדיט קומען אָן די, וועל־כע געפינען אַרבּייט נאָר צייטענווייז. אָהן קרעדיט וואָלטען זיי אֶפשר געשטאָרבּען פון הונגער אָדער גאָר מוזען געהן גנבה'נען.

זיי דאַרפען דעם קליין־הענדלער, ווי ער דאַרף זיי. אָרגאַניזירען פון אַזעלכע קונים קאָנסום־געגאָסענשאַפטען איז אונמעגליך; דען אַ־זעלכע פעראיינען קענען נאָר עקזיסטירען, ווען זייערע קונדען צאָהלען זיי במזומנים. מען קען געוועהנליך אַ מאָל אויסהעלפען עטליכע מיט־גליעדער, פערלייכטערען זיי, ווען זיי געפינען זיך אין אַ נויט, האָטש דערמיט, וואָס מען פערררעכענט זיי דעם רוה, וואָס זיי וועלען דאַר־פען בעקומען, נאָר אַריינפיהרען אַ ברייטען קרעדיט איז אונמעגליך פאַר די קאָנסום־פעראיינען, וואָרום אין דעם פאַל וועלען זיי זיך ניט קענען ענטוויקלען, פונקט ווי די פּראָפעסיאָנעלע פעראיינען, קענען

אויך די קאָנסום־גענאָסענשאַפטען צו זיך צוציהען די שטאַנד פון די אַרבייטער, אָבער ניט די גאַנצע אַרבייטערשאַפט.

אַזוי וועט עס דויערען אַם ווענינגסטענס, ביז וואַנען עס וועט ניט אַראָבקומען אַ ישועה פון דער זייט, ד. ה., דורך דעם, וואָס די מלוכה וועט זיך אַריינמישען און וועט איינפיהרען אַ נייעם אָרדנונג, וועלכער וועט אין גאַנצען בטל מאַכען דעם לומפּען־פּראָלעטאַריאַט און אויפהייבען אויף די מדרגה פון אַרבייטער אַריסטאָקראַטען אַלע די, וועלכע אַרבייטען פאַר בעטלירשע שכירות, נאָר אַזאַ פערענדרונג וועט מסתמא אויספאַלען מיט די אָבשאַפונג פון פּראָלעטאַריאַט אין גאַנצען.

דאַן וועלען מיר דאָך האָבען צו טהון מיט אַ גאַנץ נייער געזעלשאַפט. דאָ אָבער האַנדעלט זיך אים צו וויסען, וואָס פאַר אַ ווירקונג די קאָנסום־גענאָסענשאַפטען קענען האָבען ביי די היינטיגע קאַפּיטאַליסטישע פערהעלטניסע, און דאָ בלייבט דער כלל, אַז אַ היבשער טייל פון פּראָלעטאַריאַט קען ניט, צוליעב זיין קלאַסען־לאַגע געהערען צו די קאָנסום־גענאָסענשאַפטען.

אומגעקעהרט, יעדער, וועלכער קען נאָר צאָהלען במזומנים, קען זיך בענוצען מיט דיזע גענאָסענשאַפטען. און אין אמת'ן טאַקי זענען דאָס גאָר ניט די אַרבייטער, נאָר בעאַמטע, אָפיצערען, בורזשויעס וכדומה, וועלכע בענוצען זיי אויפ'ן בעסטען אופן. ווען די גענאָסענשאַפטען וואָלטען באמת אונטערגראָבען די קאַפּיטאַליסטישע אָרדנונג, דאַן דאַרפען מיר זאָגען, אַז די בורזשואַזנע בעלי־הבית'טעם העלפען דערצו נאָך פיעל בעסער, ווי די סאָציאַל־דעמאָקראַטישע אַרבייטער. משטיינס געזאָגט, די פּראָלעטאַריער וועלען בעפרייט ווערען דורך דעם, וואָס די קאַפּיטאַליסטען, צוליעב זייער נאַרישקייט, וועלען זיך אַליין אַ מיתה אָנטהון דערמיט, וואָס זיי לאָזען אַליין פון זיך אַוועק זייערע קונדען.

אמת, מיר האָבען פערגעסען נאָך מיט איין זאַך זיך צו רעכענען, די קאָנסום־געזעלשאַפטען, חוץ דעם, וואָס זיי אָרגאַניזירען די קונדשאַפטען פון די אַרבייטער, ברייננען זיי נאָך דערצו אַ רוח אויך; און דאָס, וואָס מען וועט ניט דערגרייכען מיט דער ערשטער ד. ה. מיט די אָרגאַניזאַציאָנען פון די קונדשאַפט, וועט מען דערגרייכען מיט דעם רוח, ווען דיזע פעראיינען, אָנשטאָט צו צוטיילען דעם רוח צווישען די מיטגליעדער, וואָלטען איהם אַריינגעלעגט אין געשעפט, כדי איהם צו פערברייטערען, צו גרינדען נייע פאַבריקען און זאַוואָדען, וואָלט

דאָך דער שותּפות׳דיגער קאַפּיטאַל אויף אַזוי פּיעל אויסגעוואַקסען און אָנגעזאַמעלט זיך, אַז ער וואָלט איינגעשלונגען דעם פּריוואַט־קאַפּיטאַל.

דיזער השבון איז אַזוי ריכטיג, פּונקט ווי יענער, וואָס מען רעכענט אויס, וואָס פאַר אַ גרויסען קאַפּיטאַל מען וואָלט היינט געקענט בעקומען, ווען מען וואָלט אַוועקגעלייגט אַ קאָפּיקע אויף פּראָצענט־פון פּראָצענט אין דעם טאָג, וואָס יעזוס איז געבוירען געוואָרען. ווען אין יענער צייט וואָלט מען געגרינדעט אַזעלכע קאָנסום־געזעלשאַפטען, ווען דער פערעיין וואָלט די גאַנצע צייט מאַכען גוטע געשעפטען און דעם רוח וואָלט ער פערטהון אויף צו פערבעסערען דעם געשעפט, דאַן וואָלט בלי ספק אַזאַ פערעיין אויף אַזוי פּיעל רייך געוואָרען, אַז ער וואָלט געקענט היינט די גאַנצע ערד און אַליץ וואָס אויף איהר געפינט זיך אָבקויפען. דער אונגליק איז אָבער, וואָס אונזערע געזעלשאַפט־פאַנטאַזיאָרען האָבען זיך פערשפּעטיגט כמעט אויף גאַנצע 19 הונדערט יאָהר, און די צרה איז, וואָס זייער השבון מאַכען זיי אין אַזאַ געזעלשאַפט, וואו דער קאַפּיטאַל האָט שוין כמעט די גאַנצע וועלט איינגענומען און פון יאָהר צו יאָהר פערגרעסערט ער זיך אויף אַזוי פּיעל, אַז די קאַפּיטאַליסטען ברעכען זיך דעם מה, זוכענדיג נייע ערטער פאַר דעם צוואַקס פון זייער קאַפּיטאַל. און דיזעס משונה׳דיג גרויסען קאַפּיטאַל וויל מען אַנטקעגען שטעלען דעם רוח פון עטליכע קאָנסום־געזעלשאַפטען! דאָס וואָלט טאַקי געווען אַ קאַמפּף פון אַ דערוואַקסענעם ריעז מיט אַ צוויי־יעהריגען קינד.

ווי די פּרוי וועב ווייזט אויף אין איהר בוך איבער די ענגלישע קאָנסום־געזעלשאַפט־בעוועגונג, איז אין ענגלאַנד און שאָטלאַנד, וואו די געזעלשאַפטען זענען מעהר ווי אומעטום ענטוויקעלט, אין יאָהר 1889 געווען אָרגאַניזירט 1389 קאָנסום־פעראיינען מיט 961,000 מיטגליעדער. די אַלע פעראיינען צוזאַמען האָבען געהאַט אַ שענעם רוח פון 33 מיליאָן רובל, דאָס קלינגט זעהר פיין, נאָר אין זעלבען יאָהר האָט זיך אין ענגלאַנד געגרינדעט 2788 אַקציאָנערע געזעלשאַפטען מיט אַ קאַפּיטאַל פון 2,316 מיליאָן רובל.

די 33 מיליאָן רוח, וואָס די געזעלשאַפטען האָבען געהאַט, איז אָבער דאָס רוב איינגענומען פון צווישען האַנדעל. ניט קוקענדיג אויף דעם, וואָס זיי זענען פעראייניגט אין 2 גרויס־איינקויפט־געזעלשאַפטען, די ענגלישע און די שאָטלענדישע, וועלכע האָבען צוזאַמען לערך 1 מיליאָן מיטגליעדער און 1,200 פעראיינען, קענען

די געגנאָסענשאַפֿטען נאָר אַ גאַנץ קליינעם טייל פֿון די סחורה אַליין פּראָדוצירען, חייל די קונדשאַפֿט פֿון די אַרבייטער פֿון איין לאַנד אַליין איז צו קליין פֿאַר אַ היינט־מאָדערנע קאַפּיטאַליסטישע אונטערנעהמונג. אַזאַ אונטערנעהמונג דאַרף פֿאַר זיך האָבען דעם חעלט־מאַרק, חאו זי קען אין גאַנצען ענטוויקלען איהר פּראָדוקטיוו־קראַפֿט.

„די פֿרייוויליגע קאָנסום־פֿעראייניגונגען — זאָגט פּראָף. װעבּ, — אַ הייסע אָנהענגערין פֿון די געגנאָסענשאַפֿטען — מוזען זיך אין אמת'ן בעגנוגענען מיט צושטעלען אַזעלכע סחורות, װעלכע זענען נויטיג פֿאַר דעם פֿערזענליכען געבּרויך, אָבּער װעלכע זענען ניט דוקא אַזוינע, אָהן װעלכע מען קען זיך קיין מאָל ניט בּעגעהן און אויף װייטער אויפֿאַרבּייטונג זאָל מוזען דוקא אַ מאָנאָפּאָל עקזיסטירען. אין יעדען פֿאַל מוז די נאָכפֿראַגע זיין אויף זיי גענוג גרויס און אַ שטענדיגע. אין היינטיגער געזעלשאַפֿט קען נאָר אַ בּעגרענעצטער טייל פֿון פֿאָלק נעהמען אַנ'אַנטייל אין די קאָאָפּעראַטיוו־געגנאָסענשאַפֿטען, דער טייל, װעלכער איז ניט צו רייך און ניט צו אָרים פֿאַר אַזאַ דעמאָקראַטישע זעלבּסט־פֿערוואַלטונג“.

די געגנאָסענשאַפֿטליכע פּראָדוקציאָן איז אין נאָך מעהר אייננגערע ראַמען איינגעשמידט. „זעהר אַ קליינע־טהייל פֿון די סחורה (װעלכע די אַרבּייטער פֿערבּרויכען) קען אויסגעאַרבּייט װערען דורך די פּראָדוקטיוו־געגנאָסענשאַפֿטען. דער הויפּט־טהייל פֿון די סחורה, װעלכער דער אַרבּייטער פֿערבּרויכט (לעבּענס־מיטלען, טאַבּאַק א. ז. װ.), װערט אַריינגעפֿיהרט פֿון אויסלאַנד. פֿון זיין איבּעריגען געבּרויך דאַרף מען נאָך אַראָבּרעכענען דאָס, װאָס ער ניט אויס אויף אַלטע זאַכען, װעלכע די רייכע קלאַסען האָבּען שוין גענוצט; און װי בּעקאַנט, איז דער געבּרויך פֿון אַלט־װערק זעהר פֿערשפּרייט צווישען די אַרבּייטער. לסוף האָבּען מיר נאָך אַנ'עקאָנאָמישען גרענעץ פֿיר יעדע פּראָדוקציאָן, ד. ה. די נאָכפֿראַגע דאַרף גענוג גרויס זיין, כּדי עס זאָל לוינען אַ בּעשטימטען אַרטיקעל אויסצואַרבּייטען. צום בּיישפּיל „די פֿעראייניגטע גרויסהאַנדלונג־געגנאָסענשאַפֿט“, האָטש זי איז גאַנץ נאָהנט פֿון הויפּט פּונקט פֿון בּאַוועל־פֿאַבּריקאַציאָן (מאַנטשעסטער) האָט זיך ניט געפֿיהלט בּכח אַליין אונטערנעהמען די פּראָדוקציאָן פֿון בּאַוועלנע שטאָף. די אַרבּייטער פֿערבּרויכען זעהר פֿערשידענע מינים שטאָף. דערפֿון קומט אַרויס, אַז די פֿאָדערונג אויף איין מין שטאָף איז אַזוי קליין, אַז עס לוינט גאָר ניט איהם צו פֿאַבּריצירען.

אַפילו אין דער הויפּט־פאַבריק אויך ניט. דיעזער גרענעץ פון דער פּראָדוקציאָן איז אַ גרויסע שטערענש פאַר אַ דעמאָקראַטישע פּאַבריקאַציאָן" (ב. סידניי וועב. „די ענגלישע גענאָסענשאַפטס־בעוועגונג").

מיר זעהען, אַז די נייע גענאָסענשאַפטען, וועלכע בעאַרבייטען אַליין אַלץ, וואָס זיי דאַרפען, זענען ניט אין כּח, פּונקט אַזוי ווי די אַלטע, וועלכע זענען געווען נאָר האַנדלונגס־געזעלשאַפטען, צו בעענטפערען די סאָציאַל־פּראַגע, צוצוברעכען די מאַכט פון קאַפּיטאַל. פון דעם אַלעם איז נאָך אָבער ניט געדרונגען, אַז די גענאָסענשאַפטען האָבען קיין שום בעדייטונג ניט און מען דאַרף זיי אין גאַנצען אַוועקוואַרפען. אַזוי קלערען וואָלט דאָס הייסען קוקען אויף די גענאָסענשאַפטען פּונקט אַזוי אוטאָפּיסטיש, ווי די אַנאַרכיסטען אָדער אַנדערע קאָנסום־פעראיינס־פּאַנטאַזיאָרען.

דאָס, וואָס מיר האָבען געערעדט ענטקעגען די קאָנסום־פעראיינען, האָט מען אויך געקענט זאָגען ענטקעגען דעם פּאָליטישען און פּראָפעסיאָנעלען קאַמפּף פון פּראָלעטאַריאַט, ענטקעגען וואַהלען, ענטקעגען שטרייקען, ציימונגס־פּראָפּאַגאַנדע א. ז. וו. ווי מען האָט שוין טאַקי דאָס פּראָבירט. קיינע פון די דאָזיגע טהעטיגקייטען אַליין איז ניט בכח צו פערענטפערען די סאָציאַלע פראַגע. דאָס בעווייזט אונז אָבער מעהר ניט ווי דאָס, אַז אַזאַ איין איינציגער מיטעל איז דערצו ניטאָ.

די בעפרייאונג פון אַרבייטער־קלאַס קען ניט אַרויסקומען פון אַן איין איינציגער אַלוועלטליכער רפואה. דאָס קען נאָר זיין אַ פּראָדוקט, אַ רעזולטאַט, פון דעם קאַמפּף פונ'ם אַרבייטער־קלאַס פאַר זיין לעבענס־פערבעסערונג, אַ קאַמפּף אויף אַלע זייטען. וואו נאָר ער איז נויטיג און מעגליך, און מיט אַלע מיטלען, וועלכע קענען ברענגען צום ציעל. דער קאַמפּף דאַרף זיך ניט בעגרענצען נאָר אויף איין געביעט און מיט איין מיטעל. דער פּראָלעטאַריאַט דאַרף שטענדיג טראַכטען צו ערפינדען נייע הילפס־מיטלען און פערשפּרייטען דעם קאַמפּף אויף אַלע זייטען. ער מוז קלערען שטענדיג, ווי צו פיהרען די מלחמה מיט מעהר ענערגיע אין דער זייט, וואו דער נצחון איז מעהר זיכער. דערצו דאַרף ער זיך ניט לאָזען פיהרען פון דאָקטרינאַריזמוס (ד. ה. גלויבען אין אַזעלכע כללים, וועלכע בייטען זיך קיינמאָהל ניט אום). נאָר ער דאַרף מיט אָפענע

אויגען קוקען און בעטראַכטען די ווירקליכע, זיך שטענדיג אומבייַ-
טענדע פערהעלטעניסען. ניט אַלע מאָל און ניט אומעטום זענען
אין קלאַסען־קאַמפּף די זעלביגע הילפס־מיטלען גוט, און דער פּראָ-
לעטאַריאַט וועט ניט אויף איין מאָל גענוג שטאַרק און פעהיג זייַן
צו פיהרען דעם קאַמפּף מיט נצחון אויף אַלע זייַטען. ער דאַרף
שטענדיג פּרוביערען זייַנע וואָפען, בעטראַכטען דאָס קאַמפּפס־פעלד,
פערלאָזען אַלע מיטלען, וועלכע האָבען אַמאָל גוט געטויגט, און
אויפזוכען נייַע, וועלכע וואָלטען אפשר בייַ אַנדערע אומשטענדען
טויגען אויף כפּרות, אָדער אפשר ניט דערגרייכט דעם ציעל, נאָר
הייַנט זענען זיי דוקא גוט.

אָט פון דיזען שטאַנד־פּונקט דאַרפען מיר אויך בעטראַכטען
די קאָנסום־פעראיינען. מיר דאַרפען ניט פרעגען, אויב זיי קענען
אין גאַנצען ברייַנגען די רפואה שלמה צו דער סאָציאַלער פראַגע, נאָר
מיר דאַרפען זיך פרעגען אויב מען קען זיי אויך און אויף ווי פיעל
מען קען זיי אָנווענדען אַלס איינע פון די מיטלען אין קלאַסען־קאַמפּף
פון דעם פּראָלעטאַריאַט. אויף דיזע פראַגע וועלען מיר זוכען צו גע-
בען אַ תירוץ.

II.

מען זאָגט, אַז די קאָנסום־פעראיינען ברייַנגען צווייערליי נוצען
דעם פּראָלעטאַריאַט: עקאָנאָמישע און מאָראַלישע. חוץ דעם, וואָס
זיי שפּאָרען איהם וועלוועלערע און בעסערע סחורה און דערצו נאָך
אַ ביסעל רוה, זענען זיי די בעסטע שוהלע פון אחדות און פון דעמאָ-
קראַטישע פערוואַלטונג. על כן ענטוויקלען זיי אין דעם פּראָלעטאַריאַט
דעם סאָציאַליסטישען געדאַנק און געפיהל. אַזוי זאָגען די ניכטע-
רערע פרייַנד פון די קאָנסום־פעראיינען.

ניט מיר וועלען לייקענען, אַז די מאַסע פון פּראָלעטאַריאַט
בעדאַרף נאָך געוויסע ערציהונג, כדי זי זאָל צייַטיג ווערען פאַר'ן
סאָציאַליזמוס. אָבער וואָס־וואָס, די ערציהונג פון די עטהיקער, וועלכע
קוקען אויף די אַרבייטער, ווי אויף קליינע הדר־יונגלעך, און אויף
זיך, ווי אויף זייערע רבים, איז פאַר אונז זייער אַ ספקה'דיגע. בייַ
יעדער מאָראַלישע ערציהונג פון דערוואַקסענע איז פאָראויסגעזעצט,
אַז דער ערציהער האַלט זיך מאָראַליש העכער און קוקט פון אויבען

אַראָב אויף די, וועלכע ער ערציהט. ווי נאָר גוט און פּשוט דאָס מעג זײַן געמיינט בײַ דעם אָדער יענעם עטהיקער, סוף כל סוף פיהרט דאָס דאָך צו אַ צבוע׳יאַקיש גלה׳ישע גאוה פון דעם עטהיקער, וועלכער דאַנקט דעם אויבערשטען אָדער איך ווייס ניט וועמען דערפאַר, וואָס ער איז ניט אַזאַ בעל־עבירה׳ניק ווי אַנ׳אַנדער מאַרקסיסט רחמנא לצלן.

די בעסטע שוהלע, פון וועלכע ערוואַקסענע קענען האָבען אַ פּעולה, איז דאָס לעבען אַליין. איהר אמונה, איהר געוויסהײַט, אַז דער פּראָלעטאַריאַט ווערט פון טאָג צו טאָג צײַטיגער פאַרן סאָציאַ־ליזמוס, שעפּט די כאָציאַל־דעמאָקראַטיע אין דעם פאַקט, וואָס די לעבענס־פערהעלטניסען פון היינטיגען פּראָלעטאַריאַט וועקען אין איהם אויף די פּאָליטישע מדות, וועלכע מאַכען זיכער זײַן גאַנצען נצחון אין דער מלוכה, און וואָס די אייגענע פערהעלטניסען רופען בײַ איהם אַרויס די שטרעבונגען אָנצוווענדען זײַן מאַכט, כדי צו ערקעמפּפען אַלעם גוטס, אַלע וויגאָדעס פון דער היינטיגער קולטור.

מיר געהערען ניט צו די, וועלכע מיינען, אַז ווי באַלד די אַר־בייטער זענען בײַ געוויסע צופאַלען בעסערע פּאָליטיקער ווי אַנדערע קלאַסען, זענען זיי שוין צוליעב דעם אַליין אויך די בעסטע קונסט־קריטיקער, די טיעפסטע פילאָזאָפען, די בעסטע דאָקטוירים א. ז. וו.

דעם פּראָלעטאַריאַט, ווי יעדען אַנדער מענש, ערציהען די לעבענס־פערהעלטניסען; צווישען דיזע פערהעלטניסען שפּיעלען אָבער אַ גרויסע ראָלע די אָרגאַניזאַציאָנען, אין וועלכע דער אַרבייטער נעהמט אַנ׳אַנטייל; אויך די קאָנסום־פעראיינען האָבען אַ גרויסע ווירקונג אויף זײַן האַראַקטער און זײַנע פעהיגקייטען.

מען זאָגט, אַז פעראיינען ענטוויקלען דעם געפיהל פון אַחדות, אָבער דאָס איז ווייניג; דער געפיהל פון אַחדות איז אַזוי אַלט און אפשר נאָך פיעל עלטער פאַר די מענשהייט אַליין; ער איז שוין געוועזען בײַ דער מענשהייט, בשעת זי איז נאָך געשטאַנען אויף דער מדרגה פון אַפען (מאַלפּעס). דעם געפיהל בעגעגענט מען שטענדיג און אומעטום.

פערשיעדענע געזעלשאַפטען אונטערשיעדען זיך איינע פון די אַנדערע נאָר דערמיט, וואָס זיי האָבען אָדער האָבען ניט דעם געפיהל פון אַחדות, נאָר מיט דעם אינהאַלט און אומפאַנג פון דיזען געפיהל.

דער היינטיגער פּראָלעטאַריאַט אָבער קען נאָר דעמאָלט ער־

פיהלען זיין וועלט־היסטאָרישע אויפגאַבע, ווען זיין געפיהל פון אַה־
דות ענטוויקעלט זיך אַזוי וויט, אַז ער נעהמט אַרום די גאַנצע אַרביי־
טערשאַפט פון אַלע קולטורעלע לענדער; אַזאַ מין אַהדות קען ניט
פעראייניגט ווערען מיט אַנדערע, מעהר בעגרענעצטע מינים פון אַה־
דות. די צעכען און מאַרק־קהילות פון מיטעלאַלטער האָבען ענטוויקעלט
זעהר אַ שטאַרקען געפיהל פון אַהדות. אָבער דיזער געפיהל האָט
פון דעסטוועגען גאָר ניט אַרויסגערופען אָדער פאָרגעגרייט דעם היי־
טיגען סאָציאַליזמוס. ער איז אַדרבא געווען דער היפך פון איהם.

עס איז דעריבער ניטאָ קיין גרעסערע נאַרישקייט, ווי צו מיינען,
אַז דערמיט, וואָס מען וועט יעצט צוריק איינפיהרען דעם מיטעלאַל־
טערישען קהל׳שען אייגענטום, וועט מען די בויערן איינפלאַנצען סאָ־
ציאַליסטישע אידעען.

די אינטערנאַציאָנאַלע סאָציאַליסטישע אַהדות ווערט שטאַרקער
פאַר אַלץ ענטוויקעלט דורך די זעלבסטשטענדיגע פּאָליטישע טהעטיג־
קייט פון אַרבייטער־קלאַס. דאָס בעווייזט אונז דער וואוקס פון דער אינ־
טערנאַציאָנאַלער אַהדות, וועלכע ענטוויקעלט זיך פּונקט אויף אַזוי
פיעל, אויף ווי פיעל עס וואַקסט די ווירקענדע קראַפט און קלאָרהייט
פון די טהעטיגקייט פון די אַרבייטער־פּאַרטייען אין פערשיעדענע
לענדער.

די פּראָפעסיאָנעלע בעוועגונג ענטוויקעלט אויך אַ אינטערנאַ־
ציאָנאַלע אַהדות, נאָר קודם כל צווישען אַרבייטער פון דעם זעלבען
פאַך. זי רופט אַרוים דערביי אַ פערלאַנג, אַ שטרעבונג צו אַ מין צע־
כישע אָבטיילונג פון די אַרבייטער פון פערשיעדענע מלאכות, און די
אָרגאַניזירטע פון די ניט־אָרגאַניזירטע.

דער פּערסענער מיטגליעד פון אַ פּראָפעסיאָנעלען פעראיין
הויבט גיך אָן צו קוקען פון אויבען אַראָב ניט נאָר אויף די, וועלכע
ווילען ניט צושטעהן צו דער אָרגאַניזאַציאָן, נאָר אַפילו אויף די,
וועלכע קענען דאָס ניט טהון. די פערבינדונג פון איין זייט ברייננגט
צו אַן אָבשיידונג פון דער אַנדערער זייט.

די שלעכטע זייטען פון דער פּראָפעסיאָנאַלער בעוועגונג ווייזען
זיך אָבער גאָר ניט, אָדער זעהר זעלטען דאָרטען, וואו עס איז דאָ
אַ שטאַרקע, זעלבסטשטענדיגע פּאָליטישע אַרבייטער־בעוועגונג. וויל
מען זיי גוט בעטראַכטען און שטודירען — דאַרף מען זיך ווענדען

צו אַזוינע לענדער, וואו עס איז ניטאָ אַזאַ פּאָליטישע אַרבּייטער־בּעַ־וועגונג. גוט זעהען קען מען זיי אין ענגלאַנד און אַמעריקאַ.

ווי שטעהט עס אָבּער מיט די קאָנסום־געָנאָסענשאַפטען? זיי זענען ניט אַזוי אַיינגעגרענעצט, ווי די פּראָפּעסיאָנעלע פערעיינען, אָבּער, ווי מיר האָבּען שוין געזעהען, קענען צו זיי האָבּען אַ צוטריט ניט אַלע טיילען פון פּראָלעטאַריאַט, דערצו נאָך זענען זיי גאָר ניט קיין ריינע אַרבּייטער־אָרגאַניזאַציאָנען. אַ קאָנסום־פעראיין, כּדי ער זאָל קענען עקזיסטירען און בּליהען, פאָדערט וואָס מעהר קונדען, וואָס זאָלען קענען צאָהלען נאָר בּמזומנים. ווי מיר ווייסען, פעהלט דעם פּראָלעטאַריאַט אין גאַנצען די מעלה. וואו נאָר עס ווענדט זיך אָן די עקאָנאָמישע אינטערעסען פון קאָנסום־פעראיין, מוזען געוועהנליך די מיטגלידער זעהען קריגען וואָס מעהר נייע קונדען, וועלכע זאָלען וואָס מעהר קענען קויפען און דערבּיי צאָהלען בּמזומנים. דורך דעם קאָנ־סום־פעראיין ענטוויקעלט זיך אַ געוויסע אַחדות צווישען דעם בּורזשו־אַזנעם און פּראָלעטאַרישען מיטגליעד, אין דער זעלבּער צייט ענט־וויקעלט זיך אָבּער אויך אַ שפּאַלטונג פון פּראָלעטאַריאַט גופא אויף 2 חלקים, איינער אַנ'אַריסטאָקראַטישער, וועלכער צאָהלט בּמזומנים, דער אַנדערער, דער המון, וועלכער לעבּט אויף בּאָרג.

עס איז דוקא ניט דער מין אַחדות, וועלכען עס דאַרף דער קעמפּפענדער פּראָלעטאַריאַט. וואָס איז אָבּער דער תּוכן פון די אַחדות, וועלכעס עס ענטוויקעלט זיך אין די קאָנסום־פעראיינען? דער פּאָ־ליטישער קאַמפּף און נאָך מעהר דער פּראָפעסיאָנעלער, פאָדערט, כּדי ער זאָל זיך איינגעבּען, אַז יעדער איינציגער זאָל זיין איבּערגעגעבּען מיט לייבּ און לעבּען צום כּלל, ער זאָל זיין גרייט זיך מקריב צו זיין פאַר זיינע חברים — מעלות, וואָס רופען גאַנץ אָפט אַרוֹיס בּיי סטרייקען און וואַהלען פּשוט וואונדער פון העלדישקייט. קיינער וועט ניט זאָגען, אַז די קאָנסום־פעראיינען זענען שוהלען פון העלדישקייט. דער צוועק פון אַזעלכע פעראיינען איז דער נוץ פון יעדען איינצעלנעם: דער מיטגליעד האָט גאָר ניט צו טהון, ער דאַרף מעהר ניט ווי נעהמען; די איינציגע גוטע מדה, וואָס די קאָנסום פעראיינען לערנען, איז די מדה צו צאָהלען בּמזומנים, ווי געוויינען אָבּ זייערע מיטגלידער צו מאַכען חובות, אָבּער געוויינען זיי ניט אָבּ פון דער מדה צו שטעלען דעם איינגענעם „איך" העכער פאַר די אינטערעסען פון כּלל. וואָלוועל קויפען און פערקויפען — דאָס איז דער אַקס, אַרום וועלכען עס דרייט

זיך דער קאָנסום-פעראיין, דאָס איז אַ שוהלע פון קרעמער-גייסט, אָבער ניט פון געפיהל זיך מקריב צו זיין פאר'ן כלל.

פון דעסטוועגען איז נאָך גאָר ניט געדרונגען, אַז דער קאָנסום-פעראיין מוז דוקא ענטוויקלען דעם קרעמער-גייסט.

מיר האָבען פריהער געזעהען, אַז די פראָפעסיאָנעלע פעראייגען וויזען אויך אַרויס אַ געוויסע שטרעבונג צו בעשאפען צעכישע אָבגעגרענעצטקייט, אָבער אַז דער פּאָליטישער קאַמפף איז מנצח דיזע אָבגעגרענעצטקייט און העלפט צו ענטוויקלען נאָר די גוטע זייטען פון די פראָפעסיאָנעלע בעוועגונג. די אייגענע זאַך קען זיך אויך טרעפען מיט די קאָנסום-פעראיינען דאָרטען, וואו עס איז דאָ אַ שטאַרקע פּאָליטישע און פראָפעסיאָנעלע בעוועגונג, וועלכע וועט ניט דערלאָזען דעם קרעמער-גייסט זיך צו ענטוויקלען צווישען די מיטגליעדער.

דאָרטען אָבער, וואו דער קלאַסען-קאַמפף איז גענוג שטאַרק, וואו די קלאַסען-הסכּים זענען זעהר פערשאַרפט, ווי איז זאַכסען, למשל, דאָרטען איז ניטאָ וואָס מורא צו האָבען, אַז די קאָנסום-פעראיינען וועלען ווערען אַ בריק, וועלכער וועט אָבציהען אַ טייל ארבייטער פון דער נאַנצער מאַסע פון פּראָלעטאַריאַט און זיי אַריבערציהען צו דער בורזשואזיע.

וואו אָבער עס פעהלען די אַלע בעדינגונגען, ברייננען די קאָנסום-פעראיינען פאַר די ערציהונג פיעל מעהר שאָדען, איידער נוצען. עס וואָלט געווען די גרעסטע נאַרישקייט צו וועלען ענטוויקלען דורך קאָנסום-פעראיינען אַ סאָציאַליסטישע בעוועגונג אין אַזעלכע לענדער, וואו די פערהעלטניסען זענען אַזוי וויַיט אָבגעשטאַנען, אַז עס קענען זיך דאָרט ניט האַלטען צוליעב דעם קיין פּאָליטישע און פּראָפעסיאָנעלע אָרגאַניזאַציאָנען.

אויסער אַהדות, זאָגט מען, ענטוויקעלט דער קאָנסום-פעראיין די פעהיגקייט פון דעמאָקראַטישע זעלבסט-פערוואַלטונג אין ווירטשאַפטליכען לעבען, וועלכע וועט אַ מאָל דאַרפען פערנעהמען דעם אָרט פון די קאַפּיטאַליסטען *).

עס איז גאָר ניטאָ קיין ספק, אַז מען בעדאַרף שטאַרק אַזאַ

*) בעזאָנדערס ווייזט אויף דערויף פרוי א. געררהאַרד אין אַ בראָשורקע „קאָנסום-גענאָסענשאַפטען און סאָציאַל-דעמאָקראַטיע, אין וועלכע מיר געפינען אַ סך אינטערעסאַנטע בעמערקונגען און פאַקטען.

שוהלע פון ווירטשאַפטליכע דעמאָקראַטיע, אַז דאָס איז טאַקע זעהר אַ נויטהיגע זאַך; אָבער קיינער ווערט זיך אויך ניט איינשפּאַרען און זאָגען, אַז נאָר די קאָנסום-גענאָסענשאַפטען בילדען אַזעלכע שוהלען; יעדע פּראָדוקטיוו-גענאָסענשאַפט, יעדער פּראָפעסיאָנעלער פעראיין, יעדע קהל'שע פערוואַלטונג, אויף וועלכע די אַרבייטער שפּאַרען זיך אַריין, יעדע מלוכה'שע פערוואַלטונג, אויף וועלכע די אַרבייטער קרייגען אַ ווירקונג — זענען אַ שוהלע פון אַ דעמאָקראַטישע אָרגאַניזאַציאָן און פון זעלבסט-פערוואַלטונג, און נאָך אונזער מיינונג — אַ וויים בעסערע שוהלע, איידער די קאָנסום-פעראיינען.

ניט אומעטום, ניט אויף אַלע זייטען פון דעם געזעלשאַפטליכען לעבען טויג אַ דעמאָקראַטישע פערוואַלטונג. אַזאַ פערוואַלטונג איז דאָס מעגליכער, וואָס גיכער אַלע אַנטהיילנעהמער זענען אים שטאַנד צו האָבען אין אַלע וויכטיגע פראַגען אַנ'אייגענע פעסטע מיינונג און וואָס מעהר בעדייטונג עס האָט די צוזאַמענווירקונג פון אַלע אַנטהיילנעהמער.

אין אַזאַ לאָגע געפינען זיך גיכער פאַר אַלץ די פּראָדוקטיוו-גענאָסענשאַפטען, ס'הייסט אויף וויפיעל זיי בלייבען אויף זייער אייגענעם טהעטיגקייטס-פעלד — ביי דער פּראָדוקציאָן פון סחורה, אָבער ניט ווען זיי פערנעהמען זיך מיט סוחר-מוכר-שאַפט. אין אַ פּראָדוקטיוו-גענאָסענשאַפט פון שוסטער, צ. ב"ש, ווייס יעדער מיטגליעד, ווי די שטיוועל ווערען געמאַכט, פון וואָס פאַר אַ לעדער און מיט וועלכע געצייג א. ז. וו. יעדער פון זיי איז פעהיג ביי אַלע געלעגענהייטען מיט אַרבייטען, געבען אַנ'עצה. ס'איז טאַקי זעהר נויטיג די פריידיגע און ענערגישע מיט-ווירקונג פון יעדען מיטגליעד, כדי דער עסק זאָל גוט געהן. די פּראָדוקטיוו-גענאָסענשאַפטען זענען געוויס ניט די בעסטע שוהלע פון אַרבייטער אַחדות, זיי הויבען אויף און רייסען אָב זייערע מיטגליעדער פון איבעריגען פּראָלעטאַריאַט, אָבער זיי זענען אַנ'אויסגעצייכענטע שוהלע פון זעלבסט-פערוואַלטונג אין ווירטשאַפטליכען לעבען.

די דעמאָקראַטישע זעלבסט-פערוואַלטונג אַליין ווערט נאָך ניט קענען, אין שטרענגען זינען פון וואָרט, פערנעהמען דעם פּלאַץ פון די קאַפּיטאַליסטישע אָרדנונג, אין וועלכער אַבי ווער ס'איז, וואָס האָט נאָך די פּראָדוקציאָנס-מיטלען, ווערט אויך דער אָרגאַניזאַטאָר און דער פיהרער פון דער פּראָדוקציאָן.

וואָס מעהר ספּעציעלע קענטניסען מען מוז האָבען פאַר אַ בעשטימטען פעלד פון דער געזעלשאַפטליכער טהעטיגקייט, קענטניסען, וועלכע ס'קען דערגרייכען נאָר אַ קלייגער טייל פון די אַנטיילנעהמער, און וואָס וועניגער דער גאַנג פון אַ געזעלשאַפטליכע אָרגאַניזאַציאָן איז אָבהענגיג פון די מיטווירקונג פון דער גאַנצער מאַסע אַנטיילנעהמער, דאָס וועניגער טויג אַזאַ אָרגאַניזאַציאָן צו אַ דעמאָקראַטישע פערוואַלטונג. דער דעמאָקראַטיזמוס בעשטעהט דאָ אין דעם, וואָס די אַנטיילנעהמער גיבען איבער עטליכע געניטע מענשען, אויף וועלכע מען קען זיך פערלאָזען, אַז זיי זאָלען דינגען גוטע ספּעציאַליסטען, וואָס זאָלען אָרגאַניזירען און פיהרען דעם בעטריעב. אויף ווי ווייט די ספּעציאַליסטען פיהרען גוט דעם עסק, דאָס זעהען די אַנטהיילנעהמער נאָכ'ן ערפאָלג פון געשעפט. אַזאַ מין אָרגאַניזאַציאָן זענען די אַקציאָנערע געזעלשאַפטען.

ווייל מען ווערען אַ מיטגליעד פון אַ שוסטער-פּראָדוקטיוו-גענאָסענשאַפט, דאַרף מען אַליין זיין אַ שוסטער. ווייל מען אָבער ווערען אַנ'אַקציאָנער פון אַ כימישע אָדער אַ מאַשין-פאַבריק, דאַרף מען נאָר ניט זיין ניט קיין כימיקער, ניט קיין מעכאַניק. די הויפּט-זאַך דערביי איז דער צוטרוי, וועלכען מען האָט צו דער פערוואַלטונג, צו די דירעקטאָרען, צו זייער געניטקייט און צו זייער עהרליכקייט. ס'איז בעקאַנט, אַז ניט נאָר די פּראָדוקטיוו-גענאָסענשאַפט פערנעהמט דעם אָרט פון אַ אינצעלנעם קאַפּיטאַליסט, וועלכער איז דער פיהרער און אָרגאַניזאַטאָר פון דער פּראָדוקציאָן, נאָר נאָך פיעל מעהר די אַקציאָן-געזעלשאַפטען, וועלכע זענען אַוודאי ניט קיין שוהלע פון דעמאָקראַטישע זעלבסט-פערוואַלטונג.

אָבער אין דעם זינען שטעהען די ריינע קאָנסום-פעראיינען פיעל נעהנטער צו די אַקציאָן-געזעלשאַפטען, ווי צו די ריינע פּראָדוקטיוו-גענאָסענשאַפטען. זייער עסק איז מסחר, וועלכער איז גאַנץ פרעמד פאַר די גאַנצע מאַסע פון זייערע מיטגליעדער, די גאַנצע אַרבייט טוהען נאָר עטליכע אויסגעקליבענע פערטרויענס-מענשען און געדונגענע פּריקאַזשטשיקעס. ווייל מען ניט רעכענען דאָס קויפען פאַר אַ מיט-אַרבייטען — ווארום אַז אויב אַזוי האָט מען בעדאַרפט יעדעס קינד פון אַ סוחר האַלטען פאַר זיין מיט-אַרבייטער — דאַן האָבען די מיטגליעדער פון אַ קאָנסום-פעראיין ניט מעהר צו טהון, ווי די אַקציאָנערען פון אַנ'אַקציאָנערע געזעלשאַפט; זיי קלויבען אויס זייערע פערטרויענס-

מענשען און לאָזען די זאַך געהען ווי עס געהט, און נאָר נאָך די רע־זולטאַטען נאָך, גוטע אָדער שלעכטע, בלייבען זיי צופריעדען, אָדער ניט צופריעדען מיט זייערע אויסגעקליבענע און לסוף מאַכען זיי אַ הלוקה מיט'ן רוה.

שוין גאָר ניט ריידענדיג פון די פּראָדוקטיוו־גענאָסענשאַפ־טען, וועלכע זענען זעהר וועניג פערשפּרייט, קען מען זאָגען, אַז אין יעדען פּראָפעסיאָנעלען פעראיין, אין יעדען פּאָליטישען פעראיין, אין יעדע קהל'שע פערוואַלטונג, וואָס איז אויסגעקליבען דורך אַלגע־מיינע שטים־רעכט, איז פאַראַן פיעל מעהר דעמאָקראַטישע זעלבסט־פערוואַלטונג, ווי אין אַ וואָס'ער עס איז קאָנסום־פעראיין. דאָס איז נאָך איינגענטליך גאָר ניט קיין גרויסער פעהלער פון די קאָנסום־פעראיינען — אַ צייטונג איז אויך ניט קיין שוהלע פון דעמאָקראַטישער זעלבסט־רעגירונג, און פונדעסטוועגען איז זי זעהר אַ נויטהיגע כלי־זין אין בעפרייאונגס־קאַמפּף פון פּראָלעטאַריאַט — אָבער אין יעדעם פאַל איז דאָך דאָס קיין מעלה אויך ניט.

פיעל בעסער שטעהט דאָס מיט דער עקאָנאָמישער בעדייטונג פון די קאָנסום־פעראיינען. עס איז גאָר קיין ספק ניט, אַז די קאָנסום־פעראיינען קענען געבען זייערע קונדען בעסערע און ביליגערע סחורה, ווי דער קליין־קרעמער. זייערע קונדען זענען זיכער, אַז מען וועט זיי ניט געבען קיין געפעלשטע סחורה און מען וועט זיי ניט אָבנאַרען. אמת, לאַסאַל האָט געמיינט, אַז דער אַרבייטער געווינט סיי ווי סיי גאָר ניט, ווארום דאָס וואָס ער געווינט פון די קאָנסום־פעראיינען פון איין זייט, פערליערט ער פון דער אַנדערער זייט, וויל, לויט דעם געזעץ פון שכירות, איז וואָס וועלוועלער עס ווערען די לעבענס־מיטלען פון אַרבייטער, דאָס ניעדעריגער פאַלען די שכירות. אָבער דער געזעץ, אין דער געשטאַלט, ווי לאַסאַל האָט איהם אַרויסגעשטעלט, איז, ווי ס'איז שוין לאַנג בעקאַנט, גאַנץ פאַלש. אָהן אַ ספק ווירקען די מקהים פון די לעבענס־מיטלען אויף די שכירות, אָבער ניט נאָר זיי אַליין האָבען אַזאַ ווירקונג, עס איז דאָ נאָך אַ סך אַנדערע סבות, וועלכע עס האָבען אויך אַ ווירקונג אויף די שכירות.

די שכירות ענדערען זיך ניט פּונקט אַזוי, ווי די מקהים פון די לעבענס־מיטלען, זיי זענען וועניגער בעוועגליך; גאַנץ אָפט בלייבען זיי די זעלביגע, אפילו דאַן, ווען דער מקה פון די לעבענס־מיטלען ווערט גרעסער, און אין דעם פאַל אַליין, וואָס רופט אַרויס די פערטייערונג פון

די לעבענס-מיטלען, מאַכט גיכער ערגער די לאַגע פֿון די אַרבייטער, איידער פֿערגרעסערט זייערע שכירות.

פֿון דעם שטאַנד-פּונקט דאַרף מען בעטראַכטען דעם שוץ-צאָל און בימעטאַליזמוס. עס קען זיך אומגעקעהרט טרעפען, אַז דער מקח פֿון די לעבענס-מיטלען וועט פֿאַלען, בעת די שכירות בלייבען די זעלבינע. דאָס קען זיך מעהר טרעפען דאָרט, וואו די אַרבייטער זענען פּראָפעסיאָנעל און פּאָליטיש גוט אָרגאַניזירט. אויף אַזאַ'נ'אופֿן זעהען מיר אויך דאָ, אַז פֿריהער פֿאַר אַלץ איז נויטהיג אַ שטאַרקע פּראָפעסיאָנעלע און פּאָליטישע אָרגאַניזאַציאָן, כּדי די קאָנסום-געזעלשאַפֿטען זאָלען האָבען אַ בעדייטונג אין אַ בעפֿרייאונגס-קאַמפּף פֿון פּראָלעטאַריאַט.

מען וואָלט געקענט אייגענטליך מיינען, אַז פֿאַר דעם בעפֿרייאונגס-קאַמפּף איז גאַנץ גלייך, צו מען וואָלט מאַכען וועלוועלער פֿאַר'ן אַרבייטער די לעבענס-מיטלען (אָדער צו ער וועט בעקומען אַ געוויסען רווח), אפילו דאַן, ווען די שכירות וועלען בלייבען די זעלבינע; דאָס פֿערהעלטניש צווישען קאַפּיטאַל און אַרבייט וועט זיך דערפֿון אויף אַ האָר ניט אומבייטען.

אַ דירעקטע פֿערענדערונג איז דאָ טאַקי ניטאָ, דאָס איז אמת. די עקספּלואַטאַציאָן פֿון אַרבייטער בלייבט אונפֿערענדערט, כּל זמן עס וועט זיך ניט אומבייטען דאָס פֿערהעלטניש צווישען די שכירות און דעם ווערטה, וועלכען דער אַרבייטער בעשאַפֿט, גאַנץ גלייך, אויב דער אַרבייטער בעקומט פֿאַר זיינע שכירות מעהר אָדער ווייניגער לעבענס-מיטלען. נאָר פֿאַר דעם אופֿן אַליין, ווי דער אַרבייטער פֿיהרט זיין בעפֿרייאונגס-קאַמפּף, איז דאָס גאָר ניט גלייכגילטיג. וואָס וועלוועלער ס'זענען די לעבענס-מיטלען, דאָס בעסער קען זיך דער אַרבייטער נעהרען און קליידען, דאָס מעהר כּח האָט ער צו ווידערשטיין אַנטקעגען די בעלי-בתּים. און ניט נאָר דאָס אַליין. דער אַרבייטער קען ווייניגער ווי אַלץ עפּעס אָבשפּאָרען פֿון די הוצאות, וועלכע ער דאַרף האָבען אויף זיינע קערפּערליכע בעדערפֿנישען. אַזוינע בעדערפֿנישען זענען בעשטימט פֿון די נאַטור-געזעצען און לעבענס-געוואָהנהייטען. די הע-כערונג אָדער די פֿערקלענערונג פֿון די שכירות ווירקט ביים אַרבייטער קודם כּל אויף זיינע קולטורעלע בעדערפֿנישען: אויף די הוצאות אויף בילדונג, אויפ'ן פּאָליטישען קאַמפּף און ד. ג. אָט דיזע בעדערפֿנישען זענען די ערשטע, וועלכע, ווענינגסטענס, דאָרט, וואו דער אַרבייטער

האָט שוין דערגרייכט אַ געוויסע מדרגה פון ענטוויקלונג, געווינען דערפון, וואָס די לעבענס־מיטלען פון אַרבייטער — נאַהרונג, הייצונג, בעליַיכטונג, קליידונג א. ז. וו. — ווערען וועלוועלער. און ס'איז דוקא טאַקע נויטיג, אַז דיזע קולטורעלע הוצאות זאָלען זיך וואָס מעהר פערגרעסערען.

די הוצאות, וועלכע דער אַרבייטער קען זיך פאַרגינען אויף בילדונג, אויפ'ן פּאָליטישען און פּראָפעסיאָנעלען קאַמפף זענען פעסט בעגרענעצט דורך זיינע קערפּערליכע בעדערפנישען. ביי בעשטימטע שכירות און בעשטימטע מקחים פון לעבענס־מיטעל קען מען זיי ביז אויפ'ן האָר אַבשאַצען. דעם אַרבייטערס קעשענע איז זעהר בעגרענעצט און אַז מען זאָל פון איהר נעהמען צופיעל אויף איין זאַך, למשל, אויף אַנ'אַלגעמיינע וואַהל אָדער אַ גרויסען שטרייק, וועט מען שוין וועניג וואָס קענען נעהמען אויף אַנ'אַנדער זאַך; עס קען זיך דעריבער דאַכטען ביי אַ אָבערפלעכליכע בעטראַכטונג, אַז די בילדונג, די פּאָ-ליטישע און פּראָפעסיאָנעלע בעוועגונג פון די אַרבייטער זענען גאָר ניט ענג פערבונדען מיט אַנ'אַנדער, אַז יעדער פון זיי קען זיך גאָר ענט-וויקלען אויף די קאָסטען פון דעם אַנדערען. דאָס איז אַ גאַנץ גראָבער טעות; דאָס ווייזט אָבער נאָר, ווי זעהר די אַרבייטערס מיטלען זענען פאַר דיזע צוועקען בעגרענעצט און וואָס פאַר אַ גרויסען ווערט עס האָט יעדעס מיטעל, וואָס העלפט צו פערגרעסערען דעם אַרבייטערס הכנסה. אָהן שום ספק קענען די קאָנסום־געזעלשאַפטען אין דיזען זינען זיין זעהר נוציג. גאַנץ נאָך דער מדרגה נאָך פון די אַרבייטער־בע-וועגונג און פון די געזעצגעבונג בעווייזען די קאָנסום־פעראיינען זייער ווירקונג דערמיט, וואָס זיי גיבען די איינצעלנע מיטגליעדער די מעג-ליכקייט — סיי דורך דעם, וואָס זיי גיבען איהם וועלוועלערע לעבענס-מיטלען, סיי דורך דעם, וואָס זיי פערגרעסערען זיין הכנסה דורך דעם רוח — אויסצוגעבען מעהר אויף זייער בילדונג, אויף זייער פּאַרטיי, אויף זייער פּראָפעסיאָנעלען פעראיין. דאָרטען אָבער, וואו די אַרבייטער־בעוועגונג שטעהט אויף אַ הויכע מדרגה און געהט בע-וואוסטערהייט צום ציעל, און וואו עס איז ניטאָ קיין שטרענגע פון דער געזעצגעבונג, נעהמען זיך די אַרבייטער־אָרגאַניזאַציאָנען אליין פאַר דיזע ענינים. אין ענגלאַנד איז דאָ ניט וועניג קאָנסום־פעראיינען, וועלכע לאָזען אָב אַ היבשען טייל פון זייער הכנסה אויף בילדונג און פּראָפּאַגאַנדע. אין 1893־טען יאָהר האָבען די ענגלישע קאָנסום־פער-

איינען אויסגעגעבען אויף בילדונג אַנ'ערך פון 320,000 רובל. און אויף אונטערשטיצונג אַנ'ערך פון 240,000 רובל.

וואָס פאַר אַ ראָלע די קאָנסום־פערײנען קענען שפּיעלען ביי אַ סטרייק, קען מען זעהען פון בערנשטיין'ס בעשרייבונג פון דעם ריעזיגען קוילען־גרעבער סטרייק, וואָס איז פאָרגעקומען אין 1893־טען יאָהר („נייע צייט", XII, 1, זייטע 271). „גאַנץ אָפט — שרייבט בערנשטיין — פלעגען די אָרטיגע קאָנסום־פערײנען שטאַרק צו הילף קומען די אַרבייטער. פון 24 טויזענד בערג־אַרבייטער פון דרום־יאָרקשיר זענען 10,000 געוועזען מיטגליעדער פון דער קאָאָפּעראַטיוו־געזעלשאַפט אין בערנסליי, וועלכע האָט אין אויגוסט נאָך פונאַנדערגעטיילט דעם האַלב־יעהריגען רווח, צו 25 רובל אויף יעדען מיטגליעד. חוץ דעם האָבען פיעלע אַרבייטער אָבגענומען אויך אַנדערע אַלטע הובות, וואָס זיי האָט געקומט פון פערײן. און דעם 25־טען סעפּטעמבער, אַז די נויט האָט זיך פאַרשטאַרקט, האָט דער פערײן בעשלאָסען פונאַנדערצושיקען 2500 רובל אין דעם משך פון 4 וואָכען, אַז מען זאָל דאָס צוטיילען צווישען די מעהר בעדערפטיגע חברים. אין סך־הכל האָט דיזע געזעלשאַפט אַרויסגעגעבען אויף אונטערשטיצונג ביז אָנהייב אָקטאָבער אַנ'ערך פון 20,000 רובל. נאָך אַ צווייטער קאָנסום־פערײן האָט אַרויסגעגעבען אויף דעם זעלבען ציעל 15,000 רובל א. ז. וו. עס איז גאַנץ שווער אויסצורעכענען די גאַנצע סומע, וואָס אַנדערע אַרבייטער־געזעלשאַפטען פון אַנדערע בעצירקען האָבען אויסגעגעבען. נאָר דאָס דאַרף מען דאָ דערמאָנען, אַז די גרויסע איינקויפס־געזעלשאַפט פון מאַנשעסטער האָט, נאָך אַנ'אַלגעמיינער אָבשטימונג, מיט אַ ריעזיגע מעהרהייט בעוויליגט 50,000 רובל פאַר די סטרייקענדע. — מיט איין וואָרט, דאָס, וואָס ביי אַנדערע אומשטענדען איז מעהר ניט, ווי אַ שטערענעש פאַר די אַרבייטער־בעוועגונג, אַ מיטעל ניעדעריג איינצוהאַלטען די שכירות, איז דאָ, אין פערבינדונג מיט שטאַרקע אָרגאַניזאַציעס, וועלכע האָבען גענוג כח און פרייהייט, אין דורך דעם, וואָס די בערג־אַרבייטער האָבען דורך זייער שטימ־רעכט אַ גרויסע פּאָליטישע ווירקונג, — געוועזען אַ ווירקליכע אונטערשטיצונג פאַר די אַרבייטער, האָטש דיזע אונטערשטיצונג איז אַפילו געוועזען שטאַרק בעגרענעצט".

מעהר ווי אימעטום אָבער איז דיזער מין טהעטיגקייט פון די קאָנסום־פערײנען ענטוויקעלט אין בעלגיען, וואו זיי אונטערשטי־

צען מיט זייערע מיטלען ניט נאָר די בילדונג און פּראָפעסיאָנעלע טהעטיגקייט, נאָר אַפילו די פּאָליטישע טהעטיגקייט פון קעמפּפענדען פּראָלעטאַריאַט אויך. וואַנדערוועלד ווייזט אויף פאָלגענדע סמנים פון די בעלגישע סאָציאַליסטישע גענאָסענשאַפטען („נייע צייט" XVI, 1, זייטע 327 און ווייטער):

„א) אין די סטאַטוטען (תקנה־ביכלעך) שטעהט געשריבען, „אַז די אָרגאַניזאַציאָן איז קודם כל אַ פּאָליטישע און אַ סאָציאַליסטישע; און אַז פון דער מינוט אָן, ווי די נעמען פון די מיטגליעדער ווערען איינגעשריבען אין די ביכער פון דער געגאָסענשאַפט, אַנערקענען די מיטגליעדער דערמיט אַליין דעם פּראָגראַם פון דער אַרבייטער־פּאַרטיי".

ב) יעדער קען ווערען אַ מיטגליעד פון אַ סאָציאַליסטישע גענאָסענשאַפט, ווען ער ערפילט די פאָלגענדע 3 בעדינגונגען: 1) ער איז איינשטימיג מיט'ן פּראָגראַם פון דער אַרבייטער־פּאַרטיי; 2) ער בעצאָהלט איינטריט־געלד (19 קאָפּ. אין זשאָלימאָן, 31 קאָפּ. אין אַנטווערפּען, $9^{1}/_{2}$ קאָפּ אין אַנדערע שטעדט); 3) ער קויפט אַנ'אַנטיילס־צעטעל, אַנ'אַקציע (אַ צעטעל קאָסט אומעטום 3 רובל 80 ק. אויסער זשאָלימאָן, וואו ער קאָסט 1 רובל 25 ק. און לעווען, וואו ער קאָסט $28^{1}/_{2}$ קאָפּ). דער פּרייז פון דער אַקציע ווערט אָבגערעכענט פון רוח, וואָס דער מיטגליעד בעקומט; אויף אַזאַ אופן קען יעדער קבצן ווערען אַ מיטגליעד פון פעראיין, ניט געבענדיג דערויף אַ קאָפּיקע ניט.

דער רוח פון גאַנצען געשעפט ווערט צוטיילט אויף 3 חלקים: איין טייל געהט אויף חובות און אויף רעזערוו־קאַפּיטאַל, אַ צווייטער טייל געהט אויף סאָציאַליסטישע אַגיטאַציאָן און דער דריטער טייל געהט אויף דעם רוח פאַר די אַרבייטער פון געשעפט און פאַר די מיטגליעדער פון פעראיין. דער רוח פון די מיטגליעדער איז אין פערשידענע געגענדען פערשידען. ווי עס איז שוין אויבען דערמאָנט געוואָרען — בעמערקט ווייטער וואַנדערוועלד — שטעלען צו די גענאָסענשאַפטען דער פּאַרטיי דעם גרעסטען טייל פון איהרע אַגיטאַציאָנס־מיטלען אין געשטאַלט פון געלד־סומען, פון סטרייק־אונטערשטיצונגען פון נדבות אויף די סאָציאַליסטישע פּרעסע א. ד. ג. די גענאָסענשאַפטען זענען פאַר די פּאַרטיי אַ מעלקעדיגע קוה.

„אַ דאַנק זיי, האָט אַ מאָל געזאָגט אַנסעל, קענען מיר שטורמען די קאַפּיטאַליסטישע געזעלשאַפט מיט קאַרטאָפּעל און 4־פונטיגע

לאַבענס ברויט". ווען די אַרבייטער-פֿיהרער ווערען צוליעב זייערע איבערצייגונגען אַרויסגעיאָגט פֿון די ווערקשטאַטען און בלייבען אָהן ברויט, קענען זיי זיין זיכער, אַז די קאָאָפּעראַטיוו וועט זיי געבען אַ בעשעפֿטיגונג. אין אַנדערע לענדער זענען די אַגיטאַטאָרען אין אַ שלעכטע צייט גאָר גענויט צו עפֿענען אַ קרעמעל, אָדער אַ שיינקעל, אין בעלגיען אָבער בעקומען זיי אַ שטעלע אין „פֿאָלקס-הויז" אָדער אין „פֿאָרוועֶרטס"*). פּונקט אַזוי, ווי יעדער גלה זוכט צו פֿערשפּרייטען אין זיין דאָרף דעם קאַטוילישען גלויבען, אַזוי פֿערשפּרייט יעדער גענאָסענשאַפֿטס-דינער די פּרינציפּען פֿון סאָציאַליזמוס אין די אינדוסטריע-מיטעלפּונקטען. וואָס עס אָנבעלאַנגט די מאָראַלישע ווירקונג פֿון די גענאָסענשאַפֿטען, דאַרפֿען מיר נאָך אָנווייזען אויף דעם, צו אַלע קאָאָפּעראַטיווען עפֿענען באַלד נעבען די בעקערייען אויך רעסטאָראַנען, וואו עס זענען פֿאַראַן פֿערשידענע זאַלען פֿאַר פֿאָרלעזונגען, פֿאַר פֿערזאַמלונגען און פֿאַר ימים-טובים, אַלע אָרגאַניזאַציאָנען, וואָס געהערען צו דער פּאַרטיי, האָבען פֿאַר זיך אַנ'אומזיסטען זאַל; דאָ איז דער מיטעל-פּונקט פֿון דעם גאַנצען סאָציאַליסטישען לעבען פֿון דעם געגענד; דאָ קומען זיך צונויף אַלע גענאָסען. חוץ דעם האָבען די גרעסערע גענאָסענשאַפֿטען געגרינדעט אָבטיילונגען פֿאַר קונסט און ערציהונג, וועלכע עס ענטוויקלען זיך ביסלעכווייז. די גענאָסענשאַפֿטען זענען אויף אַזאַ אופֿן ניט נאָר אַליין שטאַרקע עקאָנאָמישע אָרגאַניזאַציאָנען און אַ מעכטיגער אַגיטאַציאָנס-מיטעל; וואָס ווייטער ווערען זיי אַלץ מעהר אַ מיטעלפּונקט פֿון גייסטיגען לעבען.

מען דאַרף ניט אַרונטערמאַכען אונטער'ן האַנד די אונטערשטיצונג, וועלכע די גענאָסענשאַפֿטען גיבען די פּאָליטישע און פּראָפּעסיאָנעלע בעוועגונג. מיר ווייסען זעהר גוט, אַז דאָ קען מען אויך מיט קליינע מיטלען זעהר פֿיעל אויפֿטהון, וואָרום די בעגייסטערונג פֿון דער מאַסע פֿערשטאַרקט און פֿערגרעסערט די ווירקונג פֿון די טהעטיגקייט. די 33 מיליאָן רייגע רוח, וואָס די ענגלישע קאָנסום-פֿעראיינען גיבען, זענען צו אומבעדייטענד, צו ווייניג, אַז זיי זאָלען מיט זייער יעהרליכען צוואוקס קענען איינשלינגען דעם הונדערט-מאָל גיכער וואַקסענדען גאַנצען קאַפּיטאַל פֿון לאַנד. דיזע סומע וואָלט אָבער געוועזען אַ ריעזיגער קריעגס-אוצר, ווען מען וואָלט איהם אָנגעווענדט

*) „פֿאָלקס-הויז" — אַ קאָאָפּעראַטיוו אין בריוסעל; פֿאָרווערטס„ — אַ קאָאָפּעראַטיוו אין גענט.

אויף אָרגאַניזאַציאָנען און בילדונג פון פּראָלעטאַריאַט. אמת, דערצו דאַרף מען האָבען אַנ'ערך פון אַ מיליאָן מיטגליעדער, וואָס קענען צאָהלען במזומנים און וועלכע זאָלען זיך מיט פרייד אָבזאָגען פון זייער רוה לטובת הכלל. די ענגלישע קאָנסום־פערעיינען גיבען נאָך עד־היום אויף בילדונג ניט מעהר, ווי 1 פּראָצענט פון דעם ריינעם רוה. די קאָנסום־פערעיינען קענען נאָך אויף אַזאַ אופן טהון אַ טובה דעם פּראָלעטאַריאַט דאָרטען, וואו זיי אָרגאַניזירען אייגענע בעטריעבען, דערמיט אַליין, וואָס זיי שטעלען זייערע אַרבייטער אין פיעל בעסערע בעדינגונגען (אויף ווי פיעל דאָס ערלויבט די קאָנקורענץ). דערמיט אַליין גיבען זיי אַלע אַרבייטער פון דעם זעלבען פאַך אונטערשטיצונג, מאַכען לייכטער זיך צו דערשלאָגען צו בעסערע אַרבייטס־בעדינגונגען אויך אין פּריוואַט געשעפטען.

מען דאַרף אין יעדען פאַל פון די טהעטיגקייט פון די קאָנסום־פערעיינען ניט צו פיעל ערוואַרטען. זי קען האָבען ממשות נאָר דאָרט, וואו די אַרבייטער־בעוועגונג איז שוין גענוג שטאַרק און ענטוויקעלט, און דערצו נאָר אין וויניג אינדוסטריע־צווייגען — פּונקט ווי דער באָיקאָט — דאָס הייסט אין אַזעלכע, מיט וועלכע די קאָנסום פערעיינען קענען זיך בעשעפטיגען, וועלכע דינען פאַר די פערזענליכע בעדערפנישען פון די ברייטע פאָלקס־מאַסען, למשל, בעקעריען, שהיטה־הייזער, שיך־פאַבריקען, וועש־ און קליידער־געשעפטען, טאַבאַק־פאַבריקען (דאָרט וואו עס ניטאָ קיין טאַבאַק מאָנאָפּאָל), קאָנסערווען־פאַבריקען א. ד. ג. יעדענפאַלס, האָבען די ענגלישע און בעלגישע גענאָסענשאַפטען אויף זייער טהעטיגקייטס־פעלה פיעל נוצען געבראַכט.

עס פערשטעהט זיך, אַז קיין גן עדן התחתון קענען זיי ביי דער קאַפּיטאַליסטישער געזעלשאַפטס־אָרדנונג ניט בעשאַפען. דורך זייערע קאָנקורענץ נויטען די גענאָסענשאַפטען די קליינע קרעמעלעך, אַז זיי זאָלען לאָזען וועלוועלער די לעבענס־מיטעל, דערמיט ברייגנען זיי אַ נוטץ ניט נאָר זייערע מיטגליעדער אַליין, נאָר אויך די איבעריגע בעפעלקערונג.

III.

מיר מוזען על כן אָננעהמען, אַז די גענאָסענשאַפטען שפּיעלען אַ גרויסע ראָלע אין בעפרייאונגס־קאַמפף פון פּראָלעטאַריאַט. אויך

מאַרקס האָט אין 1866 יאָהר אויסגעדריקט די זעלבע מיינונג. מיר האַלטען פאַר נויטיג אויפצוווייזען דערויף, ווייל די אָנהייגער פון דער עטהישער בעוועגונג, די אַנאַרכיסטען, די סאָציאַל־פּאָליטיקער וואַרפען פאָר מאַרקס'ן און די מאַרקסיסטען, אַז זיי זענען פיינד פון געזעלשאַפטען.

אויף דער זשענעווער קאָנגרעס פון דער „אינטערנאַציאָנאַלער אַרבייטער געזעלשאַפט" אין 1866 יאָהר האָט מען אָנגענומען די פאָלגענדע רעזאָלוציאָן, וועלכע דער גענעראַלראַט (צענטראַל קאָמיטעט) האָט פאָרגעלייגט. ווי עס ווייזט אויס, איז דער פּרינציפּיעלער טהייל געוועזען פערפאַסט פון מאַרקסען.

„די אויפגאַבען פון דער אינטערנאַציאָנאַלער אַרבייטער־געזעל־שאַפט בעשטעהט אין דעם, צו פערבינדען די פון זיך אַליין אַרויסגע־וואַקסענע אַרבייטער־בעוועגונגען פון פערשידענע לענדער, זיי פער־אַלגעמיינערן און זיי צו געבען אַן איינהייטליכקייט, אָבער זיי ניט נויטען אָנצונעהמען אַ וועלכע עס איז דאָקטרינערע סיסטעם*). דעריבער דאַרף דער קאָנגרעס זיך ניט אויסשפּרעכען פאַר איין בעשטימטע סיסטעם פון געזעלשאַפטען, נאָר ער מוז זיך בענוגענען מיט דער ערקלערונג פון עטליכע אַלגעמיינע פּרינציפּען:

א) מיר האַלטען די געזעלשאַפטען פאַר איינע פון די טרייב־קרעפטען, וואָס וועלען איבערמאַכען די יעצטיגע געזעלשאַפט, וואָס איז אויפגעבויט אויף די קלאַסען־געגענזעצטע. דער גרויסער פער־דיענסט פון דער בעוועגונג בעשטעהט אין דעם, וואָס ער ווייזט אויף פּראַקטיש, אַז דער יעצטיגער דעספּאָטישער סיסטעם, וועלכער וואַרפט די אַרבייט אונטער דעם יאָך פון קאַפּיטאַל און ברייננגט הונגער און נויט, קען ווערען אומגעביטען אויף אַ רעפּובליקאַנישע סיסטעם פון געזעלשאַפטען מיט גלייכע און פרייע מיטגליעדער, וועלכע וועט ברייננגען מזל־ברכה פאַר די מענשהייט.

ב) אָבער כל זמן די געזעלשאַפטס־בעוועגונג וועט זיין אין די ענגע ענטוויקלונגס־פאָרמען, וועלכע עס קענען איהר געבען די בעמיהונגען פון איינצעלנע אַרבייטער, וועט זי קיין מאָל ניט זיין אים שטאַנד אומצוענדערן די קאַפּיטאַליסטישע געזעלשאַפט. כדי די גע־זעלשאַפטליכע פּראָדוקציאָן איבערצומאַכען אין אַ גרויסע האַרמאָנישע

*) ד. ה. אַ סיסטעם, וואָס איז געבויט אויף כללים, וועלכע עס בייטען זיך קיין מאָל ניט אום.

סיסטעם פון פרייע קאָאָפּעראַציעס, וועגען נויטיג אַזוינע אַלגעמיינע סאָציאַלע איבערקערעניש, אַזוינע אומבייטונגען פון אַלע געזעלשאַפטליכע פערהעלטניסע, וועלכע מען ווייט קיין מאָל ניט קענען דערגרייכען, כל זמן די אָרגאַניזירטע מאַכט פון דער געזעלשאַפט, ד. ה. די מאַכט פון דער מלוכה, וועט ניט איבערגעהען פון די הענד פון די קאַפּיטאַליסטען אין די הענד פון די אַרבייטער.

ג) מיר שלאָגען פאָר די אַרבייטער בעסער צו גרינדען פּראָדוקטיוו־געגאָסענשאַפטען איידער קאָנסום־געגאָסענשאַפטען. די לעצטע בעריהרען נאָר די אָבערפלעכע פון דער יעצטיגער עקאָנאָמישער געזעלשאַפט, בעת די ערשטע גראָבען אונטער איהר גרונלדאַגע.

ד) מיר שלאָגען פאָר אַלע קאָאָפּעראַטיווע געגאָסענשאַפטען אָבצוגעבען אַ טהייל פון זייער הכנסה אויף אַ קאַפּיטאַל צו פּראָפּאַגאַנדירען זייערע פּרינציפּען מיט וואָרט און ביישפּיעל, אָדער, אַנדערש געזאָגט, העלפענדיג גרינדען נייע פאַבריקען מיט קאָאָפּעראַטיוו־פּראָדוקציאָן און אויך דורך בילדונג און אַגיטאַציאָן.

ה) כדי ניט דערלאָזען, אַז די קאָאָפּעראַטיווע געגאָסענשאַפטען זאָלען ווערען איינפאַכע בורזשואַזנע אַקציאָן־געזעלשאַפטען, דאַרפען אַלע אין זיי בעשעפטיגטע אַרבייטער — גאַנץ גלייך, צו זיי זענען אַקציאָנערען אָדער ניט — קריגען אַ גלייכען טהייל פון דעם פערדיענסט. נאָר זעלטען און אויף אַ קליינע צייט קען מען צולאָזען, אַז די אַקציאָנערען זאָלען קריגען אַ קליינעם פּראָצענט".

אויף דעם לאָזאַנער קאָנגרעס אין 1867 יאָהר האָט מען אָנגענומען דעם פאָרשלאַג פון ע ק ק אַ ר י ו ס, אַז די מיטגליעדער פון דער „אינטערנאַציאָנאַלער אַרבייטער־געזעלשאַפט" זאָלעןווירקען אויף די פּראָפעסיאָנעלע בונדען, אַז די לעצטע זאָלען אָנווענדען אַלע מיטלען אויף גרינדען און אונטערשטיצען די פּראָדוקטיוו־געגאָסענשאַפטען.

וועגען דיזע צוויי רעזאָלוציאָנען האָט ב ע ר נ ש ט י י ן אין זיין אַרטיקעל: „אַ נייער פּראָיעקט פון געגאָסענשאַפטען" געשריבען („נייע צייט" XIV, 1, זייטע 230): „פון דער ושענעווער רעזאָלוציאָן קען מען זאָגען, אַז אין איהר תוכן איז זי נאָך עד היום ניט ריכטיג. אָבער די אויספיהרונגען, וואָס זי האָט געמאַכט, האָבען נאָר געפּאַסט פאַר די ערפאַהרונג פון יענע צייט. דאָס רוב האָבען די געגאָסענשאַפטען, וועלכע האָבען זיך געגרינדעט אויף זעלבסט־הילפע און בעזאָנדערס די קאָנסום־געגאָסענשאַפטען, געהאַט אַ קרעמערשען כאַראַקטער. די לאָזאַנער

רעזאָליוציאָן איז געוועזען צו געפּאַסט צו דער אידעע, וועלכע איז געוועזען זעהר פערשפּרייט צווישען די פּאָרגעשריטענע אָנהייננער פון פּראָפּעטיאָנעלע בעוועגונג אין ענגלאַנד. די אידעע האָבען פערשיעדענע געווערקשאַפטען געפּרובירט אין די זיבציגע יאָהרען אָנצווענדען, אָבער עס איז דערפון זעהר ווענינ אַרויסגעקומען. עס איז שווער צו זאָגען, ווי ווייט מאַרקס איז געוועזען איינשטימיג מיט אַלע רעזאָליוציאָנען, אָבער דער פּרינציפּיעלער טהייל געהערט יעדענפאַלס מאַרקסען. אין „קאַפּיטאַל", אויך אין זיינע אַנדערע ווערק, האָט ער זיך אויך אַזוי אויסגעדריקט. אין לעצטען קאַפּיטעל פון עקקאַריוס'ס בראָשיור „ווידערלעגונג פון אַנ'אַרבייטער", וועלכע מאַרקס האָט דורכגעזעהען און אויסגעבעסערט, לעזען מיר: „די יעצטיגע געוואָסענשאַפטען האָבען אונפערמיידליך אין זיך עפּעס, וואָס כאַראַקטעריזירט אַ פּראָדוקציאָן, וועלכע בערוהט אויף קאַפּיטאַל און לוין־אַרבייט, אַקוראַט ווי די צעכען אין אַלטען רוים און אין די ערשטע צייטען פון מיטעל־אַלטער. די האָבען אונפערמיידליך געטראָגען אויף זיך אַ שטעמפּעל פון שקלאַפערייַ. איך קוק אויף די יעצטיגע געוואָסענשאַפטליכע שטרעבונגען, אויף וויפיעל זיי קענען איבערהויפּט פּראַקטיש אויסגעפיהרט ווערען, ווי אויף די אַלטרוימישע צעכען, ווי אויף די ערשטע שוואַלבען פון צוקונפט, ווי אויף אַ צייכען פון די קומענדיגע סאָציאַלע פערהעלטניסע. פּונקט אַזוי ווי עס איז געוועזען דאָס פערהעלטניס צווישען די אַלטרוימישע צעכען און די פּאַנשצשיזנע־בויערן פון דעם ערשטען משך פון דער פעאָדאַלער מלוכה און דעם בונד פון די האַנזעאישע שטעדט, אַזוי וועט זיין דאָס פערהעלטניס צווישען די הייַנטיגע פּראָדוקטיווגעוואָסענשאַפטען און די צוקינפטיגע סאָציאַליסטישע פּראָדוקציאָן". ווי דער אינהאַלט אַזוי די אויסדריקען ווייַזען, אַז דאָס האָט געשריבען מאַרקס. אויף וויפיעל מאַרקס האָט געהאַלטען פאַר די געוואָסענשאַפטען, האָט ער געפאָדערט, אַז זיי זאָלען זיין געגרינדעט מיט די כחות פון די אַרבייטער אַליין. „וואָס עס אָנבעלאַנגט די יעצטיגע געוואָסענשאַפטען, האָט ער געשריבען אין 1875 יאָהר, האָבען זיי נאָר אַ ווערט אויף אַזוי פיעל, אויף וויפיעל זיי זענען אונאַבהענגיג און געהערען די אַרבייטער אַליין, ליגען ניט אונטער דעם שוץ פון רעגירונג אָדער בורזשואַזיע" (אַ בריעף וועגען דעם פּראָיעקט פון גאָטאַיער פּראָגראַם, „נייע צייט" IX, I, זייטע 572).

„פון יענער צייט אָן האָט די געשיכטע פון די געוואָסענשאַפטען

בעוויזען, אַז פּראָדוקטיוו־געגאָסענשאַפטען טרעפען אין יעצטיגען עקאָ־
נאָמישען אָרדנונג די גרעסטע שווערקייטען פון אַלע זייטען, ווייל די
געגאָסענשאַפטען גראָבען זיך אונטער דעם גרונד פון די יעצטיגע
געזעלשאַפט, בעת די קאָנסום־פעראיינען האָבען גאָר ניט אַלע מאָל
אַ קרעמערשען כאַראַקטער. אַזוי ווי די קאָנסום־פעראיינען, רייידענדיג
מיט די ווערטער פון דער ווינער רעזאָלוציאָן, זענען „איינע פון די
טרייב־קרעפטען פון דער געזעלשאַפטליכער איבערקערענעש", איז דאָס
טען, וואו די פּראָדוקציאָן געפינט זיך אויף אַ נידריגע מדרגה פון
ענטוויקלונג, און וואו זיי זענען די איינציגע געשטאַלט פון אַרבייטער
אָרגאַניזאַציעס, מוזען זיי קריגען אַ קרעמערשען כאַראַקטער. אָבער
אויף אַ העכערע מדרגה פון ענטוויקלונג פון די פּראָדוקציאָן, צוזאַמען
מיט אַנדערע קרעפטען, קענען זיי ווערען שטאַרק ווירקענדע ספּרוושינגעס
פון די געזעלשאַפטליכע ענטוויקלונג. דאָ איז אַלץ אָבהענגיג פון
די אַלגעמיינע פערהעלטניסע פון געזעלשאַפטס־לעבען, צו וועלכע
מיר רעכענען אויך די פּאָליטישע בעדינגונגען. אויסער דעם זעהען
מיר דאָ אויך די ווירקונג פון דעם געזעץ, אַז מיט דעם צאָהל בייט זיך
אויך די קוואַליטעט. די גרויסע געגאָסענשאַפטען אין צפון־ענגלאַנד
האָבען געמוזט אָננעהמען אַנאַנדער כאַראַקטער, בעת זיי האָבען דער־
גרייכט טויזענדע און צעהנדליגע טויזענד מיטגלידער און האָבען גע־
גרינדעט אַ בונד, וואָס האָט ארומגענומען אַ מיליאָן מיטגלידער, פון
וועלכע דער גרעסטער טהייל זענען געוועזען אין דער זעלבער צייט
מיטגלידער פון פּראָפעסיאָנעלע בונדען. איבערהויפּט איז די פער־
ברייטונג פון דער קאָאָפּעראַטיווער בעוועגונג אין ענגלאַנד צוזאַמענ־
געפאַלען מיט דער ענטוויקלונג פון די פּראָפעסיאָנעלע בעוועגונג".

צו דעם, וואָס דאָ איז שוין געזאָגט געוואָרען, קענען מיר נאָך
הייניג וואָס צולייגען. אַז מיר וואָלטען שוין געוועזען אונגערעכט אין
דעם, וואָס מיר וואָלטען פאַר צו קליין געהאַלטען די ראָלע, וועלכע
די קאָנסום־פעראיינען קענען שפּיעלען אין לעבען פון אַרבייטער־פאָלק
ביי די יעצטיגע בעדינגונגען, דאַרפען מיר אָבער אויך ניט פערגעסען,
אַז זיי וועלען קיין מאָל ניט זיין אים שטאַנד צו פערנעהמען דעם אָרט
פון פּאָליטישע און פּראָפעסיאָנעלע אָרגאַניזאַציאָנען. אים גענענ־
טהייל, די פּאָליטישע און פּראָפעסיאָנעלע אָרגאַניזאַציאָנען מוזען שוין
זיין גוט ענטוויקעלט, איידער די קאָנסום־פעראיינען וועלען זיין אים
שטאַנד צושפּיעלען וואָס עס איז פאַר אַ ראָליע אין קלאַסען־קאַמפּף,

און דיזע ראָלע, וועניגסטענס פֿאַר די נאָהענטע צוקונפטיגע צייט, וועט זיין גענוג קליין אין פֿערגלייך מיט די ראָלע פֿון די אַנדערע אויבען דערמאָנטע אָרגאַניזאַציאָנען. וואָס פֿאַר אַ ווירקונג די קאָנסום-פֿעראיינען קענען האָבען צוזאַמען מיט די פּראָדוקטיוו-געזעלשאַפֿטען דאָרטען, וואו דער פּראָלעטאַריאַט האָט שוין דערגרייכט האָטש צום טהייל די פּאָליטישע מאַכט, אָדער אויך וויפֿיעל די יעצטיגע גענאָסענשאַפֿטען טראָגען אין זיך אַ קרן פֿון די צוקונפֿטיגע סאָציאַליסטישע געזעלשאַפֿט, דאָס איז אַ פֿראַגע, וועלכע מיר וועלען דאָ ניט בעטראַכטען, דען אין אונזער אַרבייט בעשעפֿטיגען מיר זיך נאָר מיט דער בעדייטונג פֿון די קאָנסום-פֿעראייניען פֿאַר די יעצטיגע צייט. דאָס אַלץ, וואָס מיר האָבען דאָ געזאָגט, בעווייזט גענוג, אַז די קאָנסום-פֿעראייניען זענען נוצליך דעם קעמפֿפֿענדען פּראָלעטאַריאַט, אָבער נאָר ביי געוויסע פֿערהעלטניסען.

אָבער נאָר אַ הויכע מדרגה פֿון פּאָליטישע און פּראָפֿעסיאָנעלע אָרגאַניזאַציאָנען, וועלכע פֿאָדערען פֿון זייער זייט אַ הויכע געזעלשאַפֿטליכע ענטוויקלונג, איז נאָך ניט די איינציגע בעדינגונג, וועלכע עס איז נויטיג, אַז די קאָנסום-פֿעראייניען, פֿון וועלכע מיר רעדען דאָ, זאָלען האָבען אַ קיום. כדי זיי זאָלען האָבען אַ קיום מוזען זיך נאָך געפֿינען אַ געוויסע צאָהל פֿון מענשען, וועלכע עס זאָלען קענען פֿיהרען דעם געשעפֿט. כדי די קאָנסום-פֿעראייניען זאָלען ניט ווערען איינפֿאַכע קרעמערלעך, וואו דער אַרבייטער קויפֿט זיינע סחורה וועלעוועלער ווי אַנדערש וואו, מוזען ניט נאָר דער גרעסטער טהייל פֿון זיינע מיטגליעדער, נאָר אויך די אָנפֿיהרער זיין פּראָלעטאַריער, אָדער וועניגסטענס פֿריינד פֿון קעמפֿפֿענדען פּראָלעטאַריאַט. דער פּראָלעטאַריאַט מוז פֿון זיך אַליין געבען אַזעלכע קרעפֿטען, וואָס זאָלען זיך קענען איבערגעבען פֿאַר די גענאָסענשאַפֿטען. ניט אַלע מאָל האָט דער פּראָלעטאַריאַט אַזוינע קרעפֿטען. וואָס מעהר עס וואַקסט די אַרבייטער-בעוועגונג אין דער לענג און אין דער ברייט; וואָס גרעסער עס ווערט זיין ווירקונג אויף דער מלוכה און געזעלשאַפֿט; וואָס שווערער און גרעסער עס ווערען די אויפֿגאַבען, וועלכע מען דאַרף פּראַקטיש אויספֿיהרען, דאָס וועניגער קען מען זיך בעגנוגענען מיט דעם גוטען רצון און ניט גענימטע אַרבייט פֿון די אַרבייטער כדי אויפֿצוטהון די אַרבייט, וועלכע עס פֿאָדערט די ענטוויקלונג פֿון דער בעוועגונג. עס ווערט אַלץ נויטיגער איבערצוגעבען די אַרבייט בעזונדערע מענשען, וואָס האָבען די נוי-

טיגע פעהיגקייטען, די נויטיגע פראקטישע און טעארעטישע געניטקייט, אזעלכע, וואס מען קען גוט זייער האראקטער. איהר קענט קוקען אויף דיזע מענשען, ווי אויף אנפיהרער פון דער בעוועגונג, אדער ווי אויף איהרע דינער — עס איז אלץ איינס: אהן זיי קען די בעוועגונג ניט עקזיסטירען, און וואס מעהר זי וואקסט, דאס מעהר נויטיגט זי זיך אין זיי.

אזעלכע אויסגעצייכענטע און געניטע מענשען זענען זעהר זעלטען און מען נויטהיגט זיך אין זיי בעזאנדערס דארטען, וואו די בעוועגונג וואקסט אזוי גיך, אז דער וואוקס פון אזעלכע געניטע אויסגעפראבירטע קרעפטען קען איהם ניט דעריאגען, ווייל זיי וואקסען זעהר לאנגזאם. אין אזא פאל קען די גרינדונג פון קאנסום־פעראיינען צונעהמען די לעצטע קרעפטען ביי די פאליטישע און פראפעסיאנעלע ארגאניזאציאנען, אין דאס וואלט אין יעדעם פרט געוועזען זעהר שעדליך פאר אונזער בעוועגונג, ווייל די וועניגער וויכטיגע קאנסום־פעראיינען וואלטען זיך ענטוויקעלט אויף קאסטען פון די וויכטיגערע ארגאניזאציאנען.

אבער די פראגע דארף מען נאך פון א צווייטע זייט בעטראכטען. די פאליטישע און די פראפעסיאנעלע טהעטיגקייט פארדערט אזעלכע קענטניסע און פעהיגקייטען, וועלכע ענטוויקלען זיך ביי די ארבייטער ביז א געוויסע גראד דורך די בעדינגונגען פון זייער לעבען אליין. אין דיזע טהעטיגקייט שפיעלט שטענדיג די הויפט־ראליע די פעראייניגטע מיטהילפע פון דער ארבייטער־מאסע; איהר פערשטאנד, איהרע בעגייסטערונג, איהר זעלבסט־אפפערונג גיבען די מעגליכקייט צו פעריכטען די פעהלערן פון די פיהרער.

גאר אנדערש איז דאס מיט די קאנסום־פעראיינען. דא רעדט מען שוין וועגען סוחר'ישע טהעטיגקייט, וועגען די טהעטיגקייט פון א סוחר, א קאפיטאליסט; דא דארף מען קענטניסע און פעהיגקייטען, וועלכע עס זענען פרעמד דעם אינדוסטריעלען ארבייטער, וועלכע ענטוויקלען זיך ניט אין פאליטישען און פראפעסיאנעלען קאמפף. אויך די מיטווירקונג פון די מיטגלידער שפיעלט דא א פיעל קלענער ראלע, ווי אין די פאליטישע און פראפעסיאנעלע בעוועגונגען. דער קיום פון דער גענאסענשאפט איז אבהענגיג נאר פון די פעהיגקייטען און געניטקייט פון זיינע אנפיהרער.

אבער וואס מעהר דער פאליטישער און פראפעסיאנעלער קאמפף

פערנעהמט דעם גאַנצען לעבען פון אַרבײַטער־קלאַס, דאָס ניכער וועט ער פון איין זײַט האַלטען די אָנפיהרער, וועלכע האָבען געוואונען זײַן פערטרויען אין דיזען קאַמפּף, פאַר די בעסטע פיהרער פון די קאָנסום־פעראייַנען, און פון דער אַנדערער זײַט וועט ער בענוצען דיזע שטעלען צו פערזיכערן אַנ'אונאָבהענגיגע עקסיסטענץ פאַר די אויס־געפּראָבירטע קעמפּפער, וועלכע ווערען אַרויסגעטריבען פון די קאַפּי־טאַליסטען. מען קען אָבער זײַן אַ פּראַקטיגער פּאָליטיקער, אַ אויס־געצייכענטער פיהרער פון דער פּראָפעסיאָנעלער בעוועגונג און זעהר אַ צרה'דיגער סוחר.

אויב די פּאָליטיק און דער פּראָפעסיאָנעלער בונד קענען לײַ־דען דערפון, וואָס די קאָנסום־פעראיינען נעהמען צו בײַ זיי די נויי־טיגסטע קרעפטען, וועלען די קאָנסום פעראיינען לײַדען דערפון, וואָס די פּאָליטיק און דער פּראָפעסיאָנעלער בונד וועלען זיי צושטעלען אַזעל־כע קרעפטען, וואָס טויגען פאַר זיי ניט. און דאָך מוזען זיך אַלע דרײַ פאַכען ענטוויקלען צוזאַמען און ווירקען איינע אויף די אַנדערע, כּדי די געזאַמטע־בעוועגונג זאָל זײַן נוצליך פאַר די אַרבײַטער זאַך.

אַלע די שוועריגקײַטען זענען דאָס רוב פאַראַן דאָרטען, וואו די קאָנסום פעראיינען זענען נאָך יונג; וואו עס איז נאָך ניטאָ קיין גע־ניטקייט, ניט קיין טראַדיציאָנען; וואו עס האָבען זיך נאָך ניט אויס־געאַרבײַט אַזעלכע פיהרער, וואָס קענען זײַן לעהרער און בעל־עצות פאַר דעם יונגען דור. אין אַזאַ פאַל, ווען עס ליגט פאָר אַ פראַגע, צו זאָל מען גרינדען קאָנסום־פעראייַנען אָדער ניט, דאַרף מען פריהער פון אַלץ זעהען, אויב עס איז פאַראַן מענשען, וואָס קענען פיהרען דעם געשעפט. דער הייליגער גוטער ווילען פון די קונים איז נאָך ניט גענוג.

פיעל בעסער ווי אומעדום זענען אין דעם פּרט די בעדינגונ־גען אין ענגלאַנד, וואו די קאָנסום־פעראייַנען האָבען זיך געגרינדעט מיט הונדערט יאָהר צוריק, בעת אין דײַטשלאַנד און עסטרײַך איז די בעוועגונג אַלט נור איינינע צעהנדליג יאָהר; דאָ האָט זי זיך אָבגעהאַל־טען אין איהר ענטוויקלונג דורך די געזעצליכע שטערעניסען, וועלכע זענען נאָך עד היום אַ שטיין אין וועג פאַר די סאָציאַליסטישע גענאָ־סענשאַפטס־בעוועגונג. אָבער ניט קוקענדיג אויף די הונדערט־יאָהרי־גע געניטקײַט האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז אַפילו עד היום קענען די קאָנ־סום־פעראייַנען ניט אַלע מאָל קאָנקורירען אין ענגלאַנד מיט דעם קאַפּי־

טאַל. לויט דעם השבון, וואָס פרוי וועב וויַזט אויף אין איהר אויבענ־דערמאָנטען בוך וועגען די ענגלישע קאָאָפּעראַטיווע בעוועגונג, האָבען אין דעם משך פון 1870 ביז 1889 אויפגעהערט צו עקסיסטירען פון דעם צאָהל, וואָס איז געוועזען געגרינדעט אין דער צייט, ניט ווענינער ווי 844 געזעלשאַפטען.

אַז מיר וועלען אויפמערקזאַם דורכקוקען דעם השבון, וואָס פרוי וועב וויַזט אונז, וועלען מיר זעהען, אַז לאָנדאָן גיט די גרעסטע צאָהל פון באַנקראָטען פון קאָנסום־פעראיינען. אין גראַפשאַפט מידל־סעקס האָבען 99 געזעלשאַפטען אויפגעהערט צו עקזיסטירען. פון די 46 קאָנסום־פעראיינען, וואָס האָבען אויפגעהערט צו עקזיסטירען אין גראַפשאַפט סאַררי, און פון 36 אין גראַפשאַפט קינט געהערט אַ גוּ־טער הלק צו לאָנדאָן. און די גרויסע צאָל פון די באַנקראָטען ווער־קלעהרט זיך דערמיט, וואָס אין לאָנדאָן איז די קאָאָפּעראַטיווע בעווע־גונג זעהר שטאַרק, אָדער וואָס מען גרינדעט דאָרטען זעהר פיעל גע־זעלשאַפטען. אים געגענטהייל, אין לאָנדאָן זענען די קאָנסום־פעראיינען זעהר ווענינ ענטוויקעלט. — אין 1889 יאָהר איז אין לאָנדאָן, נאָך די ווערטער פון פרוי וועב, דער ווערטה פון די סחורה, וואָס זענען געוועזען פערקויפט פון אַלע געזעלשאַפטען, געוועזען ניט גרעסער ווי 80 קאָפּ. אויף יעדען איינוואָהנער. אין מידעלסקעס נאָר 48 קאָפּ! אים געגענטהייל, אין אַנדערע ערטער פון לאַנקאַשיר האָט ער דערגרייכט 46רובל אויף יעדען איינוואָהנער, אין דערהעם—אַפילו 80 רובל און אין יאָרקשיר — 85 רובל!

די הויפּטשטאָדט פון בעלגיען איז אַ סך קלענער ווי לאָנדאָן. אין 1892 יאָהר איז אין ב ר י ו ס ע ל געוועזען 200 טויזענד איינוואָה־נער און אין איינעם מיט די פאָרשטעדט — נאָך ניט אין גאַנצען 500 טויזענד איינוואָהנער, און ניט קוקענדיג אויף דעם זעהען מיר, אַז אויך אין בעלגיען איז דער לעבען אין הויפּטשטאָדט ווענינער גוט פאַר די ענטוויקלונג פון די געזעלשאַפטען, ווי אין די קליינע פּאַ־בריטשנע שטעדט. ניט ברויסעל, נאָר ג ע נ ט האָט געגרינדעט אין 1880 יאָהר די געזעלשאַפט „פאָרוועערטס", וועלכע דיענט פאַר אַ מוסטער פון אַלע סאָציאַליסטישע געזעלשאַפטען. ברויסעל האָט ערשט אין 1004 יאָהר נאָכגעטהון דער פּראָווינץ. האָטש ברויסעל'ס „פאָלקס־הויז" האָט געהאַט אין 1893 יאָהר 9000 מיטגליעדער און „פאָרוועערטס" מעהר ניט ווי 5500, האָט פונדעסטוועגען דער לעצטער

געהאַט 179,000 פראַנקען רוה, בעת דאָס „פאָלקס־הויז" האָט ניט געקראָגען אַפּילו אַ העלפט פון דעם: 64 טויזענד פראַנק און כמעט אין גאַנצען פון די בעקערייַ (61,741 פראַנק).

אין דייַטשלאַנד ענטוויקלען זיך אין בערלין די קאָנסום־פעראייַנען אויך ניט. בעסער ווי אומעדום ענטוויקלען זיי זיך אין זאַקסען. ווי עס ווייַזט אויס, טויג פאַר זיי ניט די לופט פון די גרויסע שטעדט. זאָל דאָס נור זייַן אַ פּשוטער צופאַל? די אָרגאַניזאַציאָן פון די קונים איז אין יעדען פּרט אַ פייַנע זאַך, אָבער אַ געזעלשאַפטליכע אָרגאַניזאַציאָן, ד. ה. אַ פערבינדונג פון פיעל געזעלשאַפטליכע עלעמענטען צו אַ פעראייניגטע טהעטיגקייט, פאָרדערט, פריהער פון אַלץ, אַז מען זאָל קענען צוזאַמענברענגען דיזע עלעמענטען, פאָרדערט אַ געוויסען גראַד פון צוזאַמען־זאַמלונג (קאָנצענטראַציאָן). און פאַר קיין מין פון אַרבייטער אָרגאַניזאַציאָנען האָט דאָס ניט אַזאַ ווערדע, ווי פאַר די קאָנסום־פעראייַנען.

איינער פון די פערעסענע קאָנסום־פעראיינס־פאַנטאַזיאָרען ווייַזט אָן דעם שווייַצערישען פּראָפּעסיאָנעלען בונד, ווי אויף אַ בייַשפּיעל, די באַזעלער קאָנסום־גענאָסענשאַפט, וועלכע האָט כמעט אַזוי פיעל מיטגליעדער, ווי דער פּראָפּעסיאָנעלער בונד (13,000), האָט אָבער געקראָגען אין איין יאָהר כמעט אַ האַלבען מיליאָן פראַנק רוה, בעת דער פּראָפּעסיאָנעלער בונד האָט אין זייַן קאַסע קוים 30,000 פראַנק. אויף ווי פיעל מאָל וואָלט ער רייַכער געווען, ווען זיינע מיטגליעדער וואָלטען זיך פערנומען מיט דער אָרגאַניזאַציאָן פון קונים.

אָבער ווי אַזוי די 13,000 טויזענד געזינדען, וועלכע זענען צושפּרייט איבער גאַנץ שווייץ, וואָלטען געקענט אָרגאַניזירען זייערע אייַנקויפע — וועגען דעם זאָגט אונזער הכם אַ וואָרט ניט. ס'איז גרינג צו פערשטעהן, אַז ווען 13,000 געזינדען וואַהנען אַזוי נאָהענט נעבען איינאַנדער, אַז זיי קענען מאַכען זייערע אייַנקויפען למשל אין 13 קראָמען, וועט דער רעזולטאַט זייַן אַ גאַנץ אַנדערער, ווי ווען די זעלבע געזינדען זענען אַזוי צושפּרייט, אַז זיי דאַרפען האָבען פאַר די זעלבע אייַנקויפע 500 קראָמען. אין לעצטען פאַל וועט די קאָנסום־גענאָסענשאַפט מוזען באַנקראָטירען.

יעדער קאָנסום־פעראיין פאָרדערט אַ געוויסען גראַד פון צוזאַמען־זאַמלונג פון געזינדען, וועלכע וועלען מאַכען בייַ איהם זייערע אייַנקויפע. אמת, דער קאַפּיטאַליסטישער פּראָדוקציאָנס־אופן זאַמעלט

שוין אַליין צוזאַמען גרויסע מאַסען פון אַרבייטער, אָבער אין קליינע שטעדטלעך געהט די צוזאַמען־זאַמלונג ביי דער אַרבייט האַנד אין האַנד מיט דער צוזאַמען־זאַמלונג פון געזינדען. אין די גרויסע שטעדט, מיט זייער מורא׳דיגע וויַיטקייט, צושפּרייטען זיך די אַרבייטער נאָך אַרבייט אין אַלע זייַטען פון שטאָדט, זיי זענען צוואָרפען צווישען אַנדערע איינוואָהנער, וועלכע האָבען פערשידענע און ניט זעלטען אומגעקעהרטע אינטערעסען. אַפילו די אַרבייטער אַליין זענען דאָ אויך ניט גלייַך, אָפט האָבען זיי פערשידענע געוואָהנהייטען און פערשידענע בעדערפנישען. ביי אַזוינע בעדינגונגען איז אין אַ גרויסע שטאָדט פיעל שווערער צו אָרגאַניזירען די קונים, ווי אין אַ קליין פאַבריטשנע שטעדטעל, וואו אַלע איינוואָהנער זענען אַרבייטער, וועלכע זענען פערנומען נאָר אין עטליכע מלאכות. דערצו קומט נאָך צו נאָך אַנ׳אַנדער שטערעניש. די טהעטיגקייט פון די קאָנסום־גענאָסענשאַפטען נעהמט אַרום אַזאַ פאַך, אין וועלכען דער איינצעלנער קאַפּיטאַליסט, וואָס איז אַ פרייַער בעל־הבית אין זייַן אייגענעם געשעפט און קען ריזיקירען, איז אין אַ פיעל בעסערע לאַגע, ווי די קאָנסום־גענאָסענשאַפטען, וועלכע אַרבייטען מיט געדונגענע מענשען, וואָס זענען ניט אַזוי פריי אין זייער טהעטיגקייט און טראָגען אויף זיך די גאַנצע פעראַנטוואָרטליכקייט. גיט זיך זיי עפּעס ניט איין — דאַרפען זיי ענטפערען, גיט זיך זיי יע איין — האָבען זיי דערפון קיין שום נוטץ ניט. דער פאַך, אין וועלכען עס ווייַזט זיך אַרויס דער פאָרצוג (מעלה) פון דעם איינצעלנעם קאַפּיטאַליסט אַנטקעגען די גענאָסענשאַפטען און נאָך מעהר אַנטקעגען די מלוכה, איז דער סוחר׳ישער — דער האַנדעל. דער איינצעלנער סוחר קען בעסער אויסנוטצען די גוטע לאַגע פון מאַרק, ער ריהרט זיך אַ סך גיכער און איהם איז גרינגער נאָכצוגעהן נאָך דער מאָדע און נאָך די קאַפּריזען פון די קונדען.

אונזערע געגנער שטעלען מיט גרוים השק אַרויס דיזען פאַקט כדי צו בעווייַזען אויף ווי ווייַט די קאַפּיטאַליסטישע פּראָדוקציאָן האָט מעהר מעלות ווי די סאָציאַליסטישע. און דאָס האָלט טאַקי געוועזען זעהר אַ וויכטיגער בעווייַז, ווען דער סאָציאַליזמוס וואָלט אין אמת׳ן געוואָלט צונעהמען דעם האַנדעל ביי די סוחרים און איהם איבערגעבען די גענאָסענשאַפטען און דער מלוכה. אָבער, ווי מיר הייסען, איז די מעשׂה ניט אַזוי. דער סאָציאַליזמוס וויל גאָר ניט איבערגעבען דעם האַנדעל דער מלוכה אָדער איהם גענאָסענשאַפטליך אָרגאַניזי־

רען, ער וויל איהם אין גאַנצען בטל מאַכען. פּונקט אַזוי, ווי עס עקסיסטירט ניט קיין מסחר צווישען איינצעלנע ווערקשטאַטען פון אַ גרויסען ביכער־פערלאַג, וואָס האָט זיינע אייגענע פּאַפּיר־פאַבריקען, שריפטגיסערייַען, דרוקערייַען, אייַנבינדערייַען, האָטש צווישען זיי איז פאַראַן אַ שטענדיגער פערקעהר — אַזוי וועט אויך אין דער סאָציאַליס־טישער געזעלשאַפט ניט עקסיסטירען קיין האַנדעל אין דעם זינען, ווי מען פערשטעהט דאָס הייַנט.

בייַ די גלייַכע בעדינגונגען, ס'הייסט בייַ אַ גלייַך־גרויסען געשעפט, האָט דער איינצעלנער סוחר אַ פאָרצוג געגען די קאָנסום־גענאָסענשאַפטען, האָטש ב ו ש און זייַנע חברים ווילען אונז אייַנרעדען, אַז ניט. און דער פאָרצוג איז דאָס גרעסער, וואָס מעהר דער מסחר איז פערפלאָנטערט, וואָס מעהר פערשידען, וואָס ווייניגער שטענדיג עס זענען די קונדען.

אויך אין דעם פאַל זענען די בעדינגונגען פאַר די קאָנסום־פעראייַנען בעסער ווי אומעדום אין די אייגענטליכע פאַבריטשנע בעפעלקערונג. אין די גרויסע שטעדט, וואו עס וואָהנען נעבען אייַנאַנדער פאַבריטשנע אַרבייטער, הויז־אַרבייטער, אַרבייטער פון קונסט־ ווערקשטאַטען, קליינע און גרויסע בעאַמטע, בעלי־מלאכות אַלערהאַנד, פּוסט־און־פּאַסטניקעס, וואָס האָבען קיין בעדייַטונג ניט פאַר די פּראָדוקציאָן, אָבער זענען זעהר וויכטיג פאַר דעם פערברויך, און נאָך פיעל אַנדערע טהיילען פון דער בעפעלקערונג; דאָרטען, וואו די צאָהל פון די אַרבייטער איז אָבהענגיג פון פיעל בעדינגונגען, און ווערט דאָ גרעסער, דאָ קלענער; וואו עס בייַטען זיך שטענדיג זייערע וואָהנונגען; וואו פאַר יעדע נייַע מאָדע, יעדע נייַע ערפינדונג כאַפּט מען זיך אָן גיכער ווי אומעדום — דאָרטען האָט אַ איינצעלנער סוחר פיעל מעהר ערפאָלג, ווי אַ קאָנסום־פעראיין.

צום סוף מוזען מיר נאָך אויפווייַזען אויף נאָך אַ דריטען פּונקט, וועלכער איז אפשר דער וויכטיגסטער. בייַ דער הערשונג פון קאַפּיטאַליסטישען פּראָדוקציאָנס־אופן האָט אַלע מאָל, בייַ גלייַכע בעדינגונגען, דער בעטריעב מעהר וויגאָדעס, וועלכער ס'איז גרעסער. אין אַזאַ לאַגע איז דער קאָנסום־פעראיין אין פערגלייַך מיט'ן קליינעם קרעמעל. פּונקט אַזוי האָבען די קאָנסום־פעראייַנען, בשעת זיי נעהמען זיך אָרגאַניזירען פּראָדוקטיוו־גענאָסענשאַפטען, נור דאָרטען גליק, וואו עס איז נאָך שטאַרק דער קליין־בעטריעב. אין אַלע דיזע אונטערנעה־

מונגען, ווי בעקעדרייען, שהיטה־הייזער, שוסטערייען, שניידערייען א. ד. ג., שטופען זיי ארויס דעם קליין־בעטריעב, אבער ניט דעם גרויס־בעטריעב. ווי איז דאס אבער דארטען, וואו עס טרעט ארויס אנקעגען דעם קאנסום־פעראיין א גרויסער קאפיטאליסטישער געשעפט? אין קלענערע שטעדט מיט איינערליי בעפעלקערונג, וואס ארגאניזירט איהרע איינקויפע, איז אזא פאל זעהר זעלטען. דא מאנאפאליזירט דער קאנסום־פעראיין דעם גרעסטען טייל פון ארטיגען מארק.

אין א גרויסע שטאדט איז אזא מאנאפאליזירונג כמעט אונמעגליך און בעזאנדערס נאך פאר'ן ארבייטער קאנסום־פעראיין, וואס הייבט כמעט שטענדיג אן צו פיהרען דעם געשעפט מיט זייער א קליינעם קאפיטאל, זיך כמעט אין גאנצען שטיצענדיג אויף די קראפט פון דער ארגאניזאציאן. גראד דאמאלסט, ווען ביי זיין גרינדונג זענען פאראן אלע בעדינגונגען, וואס זענען נויטיג כדי דער קאנסום־פעראיין זאל קענען בריינגען א נוטץ דער ארבייטער בעוועגונג, ס'הייסט ווען עס עקזיסטירען שטארק פערשארפטע קלאסען־געגענזעטצע, א שטארקע פאליטישע און פראפעסיאנעלע בעוועגונג, גראד דאמאלסט וועט ער קענען צוציהען נאר א טהייל פון די שטעדטישע קונים, און דאס ניט די וואס קענען צאהלען במזומנים; דעריבער וועט ער זיך קיין מאל ניט קענען אזוי פערגרעסערען און אויסברייטען, ווי א קאפיטאליסטישע געשעפט מיט א ריעזיגען קאפיטאל, וואס ווענדט זיך צו אלע קונים, וואס קענען נאר צאהלען במזומנים. אזעלכע אונטערנעהמונגען זענען זעהר ענטוויקעלט אין לאנדאן, ווי די בעאמטען־און־אפיציער מאגאזינען (דאס זענען אייגענטליך ניט קיין קאנסום־פעראיינען, נאר גיכער אקציאנערע געזעלשאפטען), די פירמע וואיטלי מיט 500 פריקאזטשיקעס, וואו דער קויפער קען קריגען אליץ, וואס זיין הארץ גלוסט איהם, פיעל מעהר, ווי אין א קאנסום־פעראיין. דא קען ער קריגען א קעז און א פערסישען דיוואן, א פלעשעל בראפען און א בילד, א צעהנדליג עפעל און א גארדעראבע פאר א חתונה, א פאר שטיוועל און א קארעטע, א בילעט אין טעאטער און א מצבה.

די לאנדאנער קאנסום־פעראיינען קענען מיט דיזע געשעפטען ניט קאנקורירען; די ארגאניזאציאן פון די קונים, וואס דארף כלומרשט עקספראפריאירען דעם קאפיטאל, האט דערווייל אין דעם ווייניג אויפגעטאהן; ניט דער גרויס־קאפיטאל ווערט דורך איהם עקספראפריאירט. אט וואס עס זאגט וועגען דערינען מאטאיא: „לויט אונזער

בײַזאַהערינגער ערפאַהרונג מוזען מיר אָננעהמען, אַז אין די גרויסע געשעפטען, וואָס האַנדלען מיט זייער פערשידענע סחורה, קען מען נאָר זעלטען אָנווענדען דעם קאָאָפּעראַטיוו-פּרינציפּ און דאָס נאָר ביי בעגרענצטע בעדינגונגען; דאָס רוב מוז מען צום געשעפט צוציהען געניטע מענשען און פערבינדען זייער אייגענעם אינטערעס מיט'ן גאַנג פון געשעפט, ד..ה. אָדער מעהר אָדער ווייניגער אָבטרעטען פון פּרינציפּ, אויף וועלכען עס זענען אויפגעבויט די קאָנסום-פעראיינען. ניט קוקענדיג אויף דעם קענען דערביי די הוצאות פון געשעפט געמאַכט ווערען אַזוי קליין, אַז די קונים זאָלען האָבען דעם גרעסטען נוטץ. מיר נעהמען זיך ניט אָן צו בעשטימען, אויף וויפיעל די צוקונפט וועט די בעדינגונגען אומבײַטען" (דר. וו. מאַטאַיאַ: „די גרויסע מאַגאַזינען און דער קליינ-האַנדעל", ז. 88). עס קען זיין, אַז די קאָנסום-פעראיינען וועלען אונטער דער איינווירקונג פון אַנדערע פערהעלטניסען אפשר נאָך אַ מאָל זיין אים שטאַנד צו קאָנקורירען מיט די גרויסע מאַגאַזינען; ביז אַהער האָט דאָס זיי נאָך ניט איינגעגעבען, ווייניגסטענס אין די גרויסע שטעדט.

עס איז ניט מיין אויפגאַבע צו אונטערזוכען, אויב די בעדינגונגען פאַר די ענטוויקלונג פון די קאָנסום-פעראיינען זענען אין דער אָדער יענער גרויסע שטאָדט בעסער ווי אין די אַנדערע; דאָס קענען בעשטימען נאָר די פּראַקטיקער. עס איז אויך ניט דער צוועק פון מיין אַרבייט אָבצורייךען פון דער גרינדונג פון קאָנסום-פעראיינען. איבערהויפּט וואָלט דאָס געווען פּונקט אַזוי נאַרעש, ווי ווען איך וואָלט געפאָדערט, אַז מען זאָל זיי גרינדען, ניט קוקענדיג אויף קיין שום זאַך. דאָס וואָס עס זענען דאָ מענשען, וואָס האָבען קינדערשע האָפנונגען אויף די קאָנסום-פעראיינען, דאַרף אונז ניט שטערען צו האַלטען, אַז די קאָנסום-פעראיינען קענען שפּיעלען אַ וויכטיגע ראָליע אין דעם בעפרייאונגס-קאַמפף פון פּראָלעטאַריאַט, האָטש ניט אַזאַ, ווי די פּראָפעסיאָנעלע און פּאָליטישע אָרגאַניזאַציאָנען. די גרינדונג פון קאָנסום-פעראיינען איז ניט נאָר ניט ענטגעגען אונזערע פּרינציפּען, נאָר עס איז פאַראַן פאַלען, וואו מען מוז זיי גרינדען.

אָבער אין ערגעץ איז ניט דאָ אַזעלכע שלעכטע בעדינגונגען פאַר די פעראַיינען, ווי אין אַ גרויסער שטאָדט, און דעריבער דאַרף מען דאָ זיך פריהער גוט מישב זיין, אויב דאָ איז פאַראַן די מעגליכקייט צו גרינדען אַ קאָנסום-פעראיין.

ניט נאָר אין גרויסע שטעדט, נאָר אַפילו נאָך אין פיעל אַנדערע ערטער פון איירָאפּאַ, ווי, למשל, אויף מזרח־זייט פון רהיין*), זענען די געזעצליכע, עקאָנאָמישע און אַפילו גייסטיגע בעדינגונגען פאַר אַ קרעפטיגע גענאָסענשאַפטס־בעוועגונג, וואָס זאָל ברייננען נוטצען דעם פּראָלעטאַריאַט, זעהר וועניג ענטוויקעלט, אָדער עקסיסטירען אָפט נאָר ניט. אָבער די קלאַסען־אינטערעסען טרייבען אומעטום דעם פּראָלעטאַריאַט, ער זאָל די בעדינגונגען בעשאַפען, וועלכע עס זענען נויטהיג פאַר די גענאָסענשאַפטליכע בעוועגונג.

דער פּראָלעטאַריאַט איז גענויטהיגט צו פיהרען אַ קאַמפּף מיט די פּאָליציייאישע מלוכה, וועלכע איז איינע פון די גרעסטע שטערענע־שען פאַר אַ קרעפטיגע און אַ זעלבסט־שטענדיגע גענאָסענשאַפטס־בעוועגונג. ער מוז זיך בילדען, ענטוויקלען זיינע פעהיגקייטען און דערמיט אויך ענטוויקלען ביי זיך די גייסטיגע מעלות, מיט וועלכע איינצעלנע פון זיינע מיטגליעדער וועלען זיין אים שטאַנד צו דערגרעהן די קענטניסען, וואָס זענען נויטהיג צום פיהרען אַ גענאָסענשאַפט; און דורך זיינע פּראָפעסיאָנעלע און פּאָליטישע אָרגאַניזאַציאָנען בעשאַפט ער בעדינגונגען פאַר די אָרגאַניזאַציאָן פון פערבּרויך. יעדער באָיקאָט בעווייזט, וואָס פאַר אַ קראַפט עס האָט, אין געוויסע גרענצען, דער אָרגאַניזירטער פערבּרויך. אָבער ער בעווייזט אויך, ווי נוטציג עס איז די פאָרגרייטענדע אַרבייט פון די פּאָליטישע און בעזאָנדערס פון די פּראָפעסיאָנעלע אָרגאַניזאַציאָנען. דאָס זעלבע, וואָס מיר האָבען דאָ געזאָגט וועגען באָיקאָט, קען מען אויך זאָגען וועגען די קאָנסום־גענאָסענשאַפטען.

האָטש עס איז נאָך עד היום פאַראַן ערטער, וואו עס טויג ניט, אַז מען זאָל בעשאַפען אַ קאָנסום־פעראיינס־בעוועגונג, האָטש די קאָנסום־פעראיינען זענען אין אַזעלכע ערטער נאָך עד היום אַ מיטעל אָבצונאַרען די אַרבייטער און אויסצוברייטען זייערע קרעפטען אויף אונפּרוכטבּאַרע פּראָבּעס, פונדעסטוועגען, ניט קוקענדיג אויף דאָס אַלעס, קענען מיר זאָגען:

פריהער אָדער שפּעטער איז דער קאָנסום־גענאָסענשאַפטס־בעוועגונג בעשערט צו שפּיעלען אין יעדעם לאַנד אַ וויכטיגע ראָלע אין בעפרייאונגס־קאַמפּף פון אַרבייטער־קלאַס, נעבען דעם קאַמפּף פון די

---

*) רהיין אַ טייך אין דייטשלאַנד

פּראָפּעסיאָנעלע בונדען אַז זיי זאָלען האָבען אַ דעה אין דער פּראָדוקציאָן, נעבען דעם קאַמפּף פון פּראָלעטאַריאַט פאַר די מאַכט אין דער געמיינדע און אין דער מלוכה, נעבען דער שטרעבונג פון דער געמיינדע און מלוכה צו פערברייטערען און פערגרעסערען זייער דעה און מאַכט איבער מעהר און מלעהר צווייגען פון פּראָדוקציאָן, וואָס זיי זאָלען אַליין פיהרען.

שטעלען מיר זיך דען ניט פאָר די סאָציאַליסטישע געזעלשאַפט ווי אַ ריעזיגע קאָנסום-גענאָסענשאַפט, וועלכע וועט אָבער ניט זיין קיין האַנדעל-גענאָסענשאַפט, נאָר אַ פּראָדוקטיוו-גענאָסענשאַפט, וואָס וועט פּראָדוצירען פאַר דעם פערבּרויך פון זיינע מיטגלידער

